

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Зав. кафедри банківської справи
_____ Жердецька Л.В.
“ ____ ” _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»

НА ТЕМУ «ІНОЗЕМНИЙ БАНКІВСЬКИЙ КАПІТАЛ ТА ЙОГО РОЛЬ
У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Виконавець:

студентка 4 курсу ФФБС, гр. 43

Олійник Неллі Михайлівна _____
/ підпис /

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Сергєєва Олена Степанівна _____
/ підпис /

ОДЕСА – 2025

АНОТАЦІЯ

Олійник Н.М., «Іноземний банківський капітал та його роль у розвитку національної економіки»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2025 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є іноземний банківський капітал та його роль у розвитку національної економіки.

У роботі досліджені теоретичні засади присутності іноземного банківського капіталу в економічному середовищі; обґрунтовано визначення іноземного банківського капіталу, його мета та функціональне значення; узагальнені основні мотиваційні чинники глобалізації іноземного банківського капіталу; розглянуті головні аспекти державного регулювання участі іноземного капіталу та функціонування іноземних банків.

Охарактеризовано та проаналізовано практичні основи функціонування іноземного банківського капіталу на фінансовому ринку; зроблений аналіз періодизації присутності іноземного капіталу на внутрішньому фінансовому ринку України; досліджені особливостей структури та тенденцій участі іноземних інвесторів у національній банківській системі.; здійснено дослідження досвіду інтеграції іноземного капіталу в банківські сектори зарубіжних держав.

Обґрунтовано напрями оптимізації залучення іноземного банківського капіталу в контексті економічного розвитку країни; визначені ключові чинники впливу іноземного банківського капіталу на національний економічний розвиток України.

Ключові слова: глобалізація банківського капіталу, іноземний банківський капітал, банки з іноземним капіталом, фінансовий ринок, економічний розвиток, національна економіка.

ANNOTATION

Oliinyk N.M., «Foreign banking capital and its role in the development of the national economy»

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 072 " Finance, banking, insurance and stock market " under the educational program "International banking business ". – Odesa National University of Economics. – Odesa, 2025.

The bachelor's qualification work consists of three sections. The object of the study is foreign banking capital and its role in the development of the national economy.

The paper examines the theoretical foundations of the presence of foreign banking capital in the economic environment; substantiates the definition of foreign banking capital, its purpose and functional significance; summarizes the main motivational factors for the globalization of foreign banking capital; considers the main aspects of state regulation of the participation of foreign capital and the functioning of foreign banks.

The practical bases of foreign banking capital functioning in the financial market were characterized and analyzed; the periodization of foreign capital presence in the domestic financial market of Ukraine was analyzed; the peculiarities of the structure and trends of foreign investors' participation in the national banking system were investigated; the experience of foreign capital integration in the banking sectors of foreign countries was studied.

The directions for optimizing the attraction of foreign banking capital in the context of the country's economic development are substantiated; the key factors of influence of foreign banking capital on the national economic development of Ukraine are identified.

Keywords: globalization of banking capital, foreign banking capital, banks with foreign capital, financial market, economic development, national economy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	6
1.1. Визначення іноземного банківського капіталу, його мета та функціональне значення.....	6
1.2 Основні мотиваційні чинники глобалізації іноземного банківського капіталу	14
1.3. Головні аспекти державного регулювання участі іноземного капіталу та функціонування іноземних банків.....	21
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ.....	30
2.1 Періодизація присутності іноземного капіталу на внутрішньому фінансовому ринку України.....	30
2.2 Дослідження особливостей структури та тенденцій участі іноземних інвесторів у національній банківській системі.	38
2.3 Аналіз досвіду інтеграції іноземного капіталу в банківські сектори зарубіжних держав.....	57
Висновки до розділу 2.....	70
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	73
3.1 Ключові чинники впливу іноземного банківського капіталу на національний економічний розвиток	73
3.2 Перспективи інтеграції іноземного капіталу в процеси сталого економічного розвитку та інвестиційної активності в Україні.....	79
Висновки до розділу 3.....	87
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96

ВСТУП

Актуальність дослідження. У контексті сучасних викликів Україна перебуває під значним впливом як внутрішніх економічних і політичних криз, так і глобальних трансформацій у світовій фінансовій системі. Загальна фінансова нестабільність, обмеженість внутрішніх ресурсів капіталу та потреба у зміцненні реального рівня капіталізації вітчизняних банків змушують активно звертатися до зовнішніх джерел фінансування, зокрема залучати іноземний капітал до вітчизняної банківської системи.

Фінансова стійкість як України, так і інших країн дедалі більше залежить від ефективного поєднання внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів. Проте участь іноземного капіталу у банківському секторі України має суперечливий характер. З одного боку, банки з іноземними інвестиціями сприяють зростанню конкуренції, покращенню якості банківських послуг та розширенню їх спектра. З іншого боку, надмірна присутність іноземного капіталу робить банківську систему більш уразливою до зовнішніх шоків і дестабілізуючих чинників. Це, у свою чергу, створює загрозу для національних економічних інтересів і підвищує рівень зовнішньої залежності. У зв'язку з цим постає необхідність у глибшому аналізі тенденцій залучення іноземного капіталу та прогнозуванні його можливого впливу з метою запобігання ризикам надмірного втручання у фінансово-кредитну систему та економіку держави.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ролі іноземного банківського капіталу на розвиток національної економіки. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати низку *ключових завдань*:

- визначити сутність іноземного банківського капіталу, його мету та функціональне значення;

- обґрунтувати основні мотиваційні чинники глобалізації іноземного банківського капіталу;
- зазначити головні аспекти державного регулювання участі іноземного капіталу та функціонування іноземних банків;
- опанувати періодизацією присутності іноземного капіталу на внутрішньому фінансовому ринку України;
- дослідити особливості структури та тенденцій участі іноземних інвесторів у національній банківській системі;
- розглянути досвід інтеграції іноземного капіталу в банківські сектори зарубіжних держав;
- визначити ключові чинники впливу іноземного банківського капіталу на національний економічний розвиток;
- окреслити перспективи інтеграції іноземного капіталу в процеси сталого економічного розвитку та інвестиційної активності в Україні.

Об'єктом дослідження виступає іноземний банківський капітал та його вплив на економічний розвиток держави.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи впливу іноземного банківського капіталу на розвиток національної економіки.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи застосовувалися такі наукові методи: логічний та діалектичний — для розкриття теоретичних засад досліджуваної проблематики; методи аналізу й синтезу, наукової абстракції, системного підходу — для обробки й узагальнення інформації. Також використовувалися методи групування, табличного та графічного подання даних, що дозволило виявити ключові тенденції, взаємозв'язки та закономірності.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, статистичні матеріали Національного банку України, Міністерства фінансів України, а також аналітичні звіти міжнародних фінансових інституцій — МВФ, Світового банку, Базельського комітету.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

1.1. Визначення іноземного банківського капіталу, його мета та функціональне значення

Економічний розвиток будь-якої країни в сучасному світі значною мірою визначається рівнем її інтеграції у міжнародні економічні відносини. Глобалізаційні процеси охоплюють усі сфери господарської діяльності, зумовлюючи необхідність відкритості економіки та залучення зовнішніх фінансових ресурсів. Світовий досвід доводить, що жодна країна не може досягти сталого економічного зростання, залишаючись ізольованою від світового ринку капіталу. В умовах зростаючої взаємозалежності національних економік особливого значення набуває вільне переміщення фінансових ресурсів, яке здійснюється через механізм міжнародного інвестування.

Одним із ключових інструментів глобальної фінансової взаємодії є банківський сектор, який виконує функцію посередника між власниками капіталу та тими, хто його потребує. Банки забезпечують акумулювання вільних фінансових ресурсів та їх ефективний перерозподіл між різними секторами економіки. Це сприяє активізації підприємницької діяльності, розширенню кредитування, стимулюванню інновацій та загальному економічному зростанню. Особливо важливу роль відіграє іноземний банківський капітал, який не лише збільшує доступ до фінансових ресурсів, а й сприяє підвищенню рівня конкуренції у банківському секторі, вдосконаленню фінансових технологій і зміцненню довіри до національної банківської системи.

Розширення ресурсної бази банків позитивно впливає на формування сприятливого інвестиційного клімату країни, оскільки забезпечує стабільне

фінансування реального сектора економіки. Крім того, інтеграція банківської системи у світове фінансове середовище сприяє підвищенню стійкості економіки до кризових явищ та полегшує залучення міжнародного досвіду у сфері фінансового регулювання. Таким чином, розвиток банківського сектора, зокрема через залучення іноземного капіталу, є важливим чинником економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародній арені.

Дослідження теоретичних та методологічних підходів економічної науки до питання присутності іноземного банківського капіталу в Україні свідчить про відсутність єдиного комплексного підходу до оцінки його впливу на національну економіку та механізмів регулювання. При цьому недостатньо враховуються особливості діяльності банківських установ з іноземним капіталом, зокрема відмінності у країнах їх походження, формах присутності, наявних методів виходу на фінансовий ринок. Крім того, не завжди беруться до уваги специфіка корпоративного управління в банківських установах, а також вплив глобальних криз та воєнних конфліктів на функціонування іноземних банків в Україні.

Варто визначити, що *іноземний капітал* можна охарактеризувати як сукупність усіх видів фінансових ресурсів та активів, що залучаються до господарської діяльності з метою отримання прибутку. Він може надходити у різних формах, зокрема у вигляді прямих або портфельних інвестицій, кредитних ресурсів, технологічного обладнання, а також у формі ноу-хау та інноваційних розробок [1, с.20]. Якщо розглядати іноземні інвестиції у ширшому контексті, то вони охоплюють витрати, спрямовані на створення нових виробничих потужностей, розширення або модернізацію існуючих підприємств, технічне переоснащення основного капіталу [2, с.17-18; 3:4].

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» характеризує іноземні інвестиції як «усі види майнових та інтелектуальних цінностей, які іноземні суб'єкти господарської діяльності вкладають в економіку з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту». Відповідно до цього

закону, іноземними суб'єктами господарювання визнаються «юридичні та фізичні особи, які мають постійне місцезнаходження за межами України. Це можуть бути міжнародні корпорації, іноземні компанії, фінансові установи, державні та приватні інвестори, а також інші суб'єкти, що здійснюють господарську діяльність за межами країни [5].

Наукове розуміння іноземного капіталу також має різні трактування. Так, Райзберг Д. трактує визначає іноземний капітал як «інвестиції або капіталовкладення з інших країн в економіку певної держави, які можуть набувати різноманітних форм. Серед основних форм іноземного капіталу можна виділити прямі іноземні інвестиції (створення підприємств, придбання корпоративних прав, участь у статутному капіталі компаній), портфельні інвестиції (придбання цінних паперів), кредитні ресурси, міжнародні гранти, технологічний трансфер тощо» [6, с. 216].

Українські науковці пропонують різні підходи до визначення поняття іноземного капіталу. Так, Мочерний С. В. та Бондар І. К. трактують його як «сукупність різних форм капіталу — приватного, акціонерного, державного, банківського, промислового, фінансового, а також ресурсів міжнародних фінансових установ, що належать іноземним власникам» [7, с. 725-727; 8, с. 101].

Балануца О. О. визначає іноземний капітал як «сукупність інвестиційних та кредитних фінансових ресурсів, що спрямовуються приватними власниками у вигляді капіталовкладень в економіку приймаючої країни з метою отримання прибутку» [9, с. 36-37].

Білавич Ю. Ю. та Стебляк Д. М. під іноземним капіталом розуміють «капіталовкладення з інших країн у вигляді як прямих, так і портфельних інвестицій в економіку певної держави» [10, с. 16].

Таким чином, у наукових підходах простежується спільне бачення іноземного капіталу як фінансових ресурсів, що залучаються з-за кордону для розвитку економіки приймаючої країни. Водночас різні автори акцентують

увагу на певних аспектах цього явища, зокрема на формах капіталу, механізмах його реалізації та мотивації інвесторів.

Терміни «іноземний банк» та «банк з іноземним капіталом» часто трактуються по-різному, що пов'язано з різними підходами до визначення участі іноземного капіталу у структурі власності банку, а також із особливостями національних законодавчих систем. Зазвичай, «банк з іноземним капіталом» позначає банківську установу, де частка фінансування належить іноземним резидентам, в той час як «іноземний банк» використовується для позначення банківської установи, що повністю є власністю іноземних інвесторів, які здійснює свою діяльність здебільшого в своїх інтересах. Відповідно банки є дочірніми структурами іноземних фінансових установ, створеними в Україні, і підпорядковуються її законодавству та регуляторним актам. У підсумку, ці терміни виявляються в основному схожими, оскільки обидва вказують на наявність іноземних інвесторів у капіталі банківських установ [11, с. 165].

Вітчизняне законодавство не відображає визначення сутності поняття «іноземний банк», при цьому пояснює зміст поняття «банк з іноземним капіталом». Відповідно до національного законодавства - Закону України «Про банки і банківську діяльність», банківська установа з іноземним капіталом є «фінансовою установою, де частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10%» [12; 13; 14]. Однак зарубіжні дослідники, зокрема Н. Дегріс, вважають, що цей поріг може досягати 50% статутного капіталу банку [15, с.175].

Найпоширенішою є наукова позиція, що іноземним банком слід вважати установу із часткою іноземних інвестицій не менше 50% статутного капіталу [16, с.95]. Таке визначення іноземного банку підтримується фахівцями МВФ, Світового банку та Європейського банку реконструкції та розвитку [17; 18, 19; 20].

Версаль Н. І. визначає розрізнення між поняттями «банк, контрольований іноземними державами» та «іноземний банк». За визначенням

автора, банк з іноземним контролем (капітал-нерезидент) – це установа, у статутному капіталі якої понад 50% складають кошти нерезидентів, що здійснюють управління банком. Щодо іноземного банку, то він розглядається як установа, яка відповідає вимогам законодавства країни, де вона зареєстрована. Також зазначається, що не доцільно вважати місцеві банки іноземними, за винятком випадків, коли йдеться про філії іноземних банків, які працюють на території країни-реципієнта [21].

Визначення дефініції «банк з іноземним капіталом» потребує зазначення сутнісних характеристик відповідної установи. Ключовими ознаками іноземного банку є наявність відповідного центру прийняття стратегічних управлінських рішень, що знаходиться за межами країни, а також контроль з боку іноземних власників [22].

У глосарії міжнародної банківської статистики БМР (Банку Міжнародних Розрахунків) іноземний банк, філія або дочірня структура визначається як «банк, що знаходиться під контролем материнської установи, розташованої за межами країни, де функціонує цей банк» [23].

Зарубіжні науковці, зокрема Уше К., вважає, що головною ознакою іноземного банку є розташування головного офісу банківської установи за межами країни [24, с.31]. Ютаї Є. та Мікко А. визначають іноземними банками такі банківські установи, материнські компанії яких знаходяться в економічно розвинених країнах [25]. Отже, основною рисою іноземного банку є те, що центр прийняття стратегічних управлінських рішень знаходиться за кордоном, а також наявність мажоритарного контролю з боку іноземних власників.

Таким чином, банки з іноземним капіталом є резидентами країни, оскільки вони зареєстровані як юридичні особи на її території та діють відповідно до її національних норм і законів. У той же час, іноземні банки та банки-нерезиденти мають реєстрацію в інших країнах і функціонують згідно з законодавством тієї держави, де розташовані їх головні офіси.

Іноземний банківський капітал характеризується певними функціями (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Основні функції іноземного банківського капіталу

Перелік функцій	Сутність
Організаційно-операційна	Сутність проявляється у функціональному значенні банківських установ як активних суб'єктів фінансового ринку, які забезпечують організацію кредитного процесу та платіжного обігу. Банківські установи з іноземним капіталом вкладають значні обсяги кредитних ресурсів для отримання прибутку в галузях економіки, де виникає дефіцит коштів, сприяючи їхньому розвитку. Банківські установи з іноземним капіталом здійснюють міжнародні банківські операції, сприяючи виходу вітчизняних підприємств на світові ринки. Іноземні інвестори як учасники іноземного капіталу, виходячи на нові фінансові ринки, розширюють спектр операцій, надають новітні послуги, обирають сприятливі умови, надаючи перевагу країнам з вигідними правовими, податковими умовами діяльності, доступом до дешевших ресурсів (оренда землі, ціни на нерухомість, заробітна плата тощо), стабільною економічною та політичною ситуацією
Довірча	Сутність проявляється у створенні довіри до банківської системи країни, де активно розвивається іноземний капітал. Іноземні банки, відомі своєю високою репутацією, значними обсягами власного капіталу та тривалим досвідом діяльності на міжнародних ринках. Присутність банків з іноземним капіталом, особливо дочірніх структур великих міжнародних банків у банківській системі країни-реципієнта сприятиме зростанню довіри до банківської системи в цілому
Безпекова	Функція спрямована на мінімізацію ризиків в діяльності банківських установ. Функція активується у разі виникнення зовнішніх загроз, забезпечуючи зниження та усунення загроз через можливість залучення додаткових фінансових ресурсів на міжнародних ринках, від материнських структур тощо. До зовнішніх загроз належать економічний спад у країні-реципієнті, політичні кризи, несприятливі зміни в законодавстві тощо. Наявність іноземних банків у країні-реципієнті сприяє захисту системи від негативного впливу кризових явищ і потрясінь. Якщо внутрішніх ресурсів для підтримання стабільності та ліквідності банківської системи недостатньо, вливання іноземного капіталу в країну-реципієнт дозволяє підтримувати необхідний рівень розвитку та функціонування банківської системи
Адміністративно-управлінська	Функція допомагає оцінити ступінь управління та контролю над банківськими установами з іноземним капіталом їх власниками – резидентами і нерезидентами. Це дозволяє визначити власників значної частки, структуру власності банків з іноземним капіталом, зазначити ступінь залежності від іноземних інвесторів, а також виявити країни походження іноземного капіталу та їх вплив на управління установою в країні-реципієнті. В цілому дозволяє оцінити контрольованість банківської системи країни-реципієнта іноземними капіталами та ступінь участі іноземних країн у розвитку економіки країни.

<i>Продовження таблиці 1.1</i>	
Стимулююча	Функція забезпечує розвиток національного банківського бізнесу, стимулюючи ефективну діяльність вітчизняних банківських установ. Функція сприяє розвитку конкуренції на банківському ринку, викликаючи злиття та поглинання банківських установ, впливаючи на створення конкурентного середовища; сприяє зменшенню кількості фінансово нестійких вітчизняних банків. Великі іноземні банки можуть надавати масштабні кредити, що сприяє розвитку конкурентних відносин.
Інтеграційна	Функція сприяє інтеграції країни у світовий фінансовий простір, виходу на міжнародні та національні ринки зарубіжних країн, створює сприятливий інвестиційний клімат і позитивний імідж країни для залучення іноземного капіталу, що стимулює розвиток національної банківської діяльності та економіки в цілому.
Інформаційна	Функція передбачає інформаційне забезпечення та технологічний розвиток, зокрема, використання банками з іноземним капіталом та філіями іноземних банків новітніх інформаційних технологій, обмін досвідом, знаннями, навчання персоналу, а також стажування за кордоном.
Адаптаційна	Функція пов'язана зі здатністю суб'єктів іноземного банківського капіталу пристосовуватися до умов, методів банківської діяльності в країні-реципієнті. Адаптація стосується змін у зовнішньому середовищі, законодавчих нормах, політичному, економічному розвитку країни. Нездатність економічних суб'єктів до адаптації може призвести до витіснення з ринку фінансово нестійких банків з національним капіталом, не витримуючи конкуренції, або до виходу іноземних банків з ринку країни-реципієнта.
Соціально-економічна	Створення дочірніх структур іноземного банку, банківських установ з частковою участю іноземного інвестора або відкриття філії іноземного банку в країні-реципієнті залучає місцевих фахівців, підвищує динамічність ринку праці, знижує рівень безробіття. Іноземні банки розширюють спектр банківських операцій на ринку країни-реципієнта, надають консультаційні послуги, кваліфіковану допомогу при виході на міжнародні фінансові ринки. Це підвищує рівень економічної обізнаності та культури банківського бізнесу, сприяючи соціально-економічному розвитку країни
Цільова	Функція передбачає визначення основних цілей іноземних банків та їх реалізацію для забезпечення як власних інтересів, так і інтересів інших економічних суб'єктів. Через цільову функцію досягається основна мета – розвиток банківської системи та економіки країни шляхом залучення фінансового капіталу від іноземних інвесторів.

Джерело: складено автором за матеріалами [26, с.16; 27, с.71]

Основні функції іноземного банківського капіталу визначаються з урахуванням їх впливу як на глобальному, так і на локальному рівнях. Глобальний вплив визначається через розвиток банківського бізнесу в країні-реципієнті, впровадження інноваційних технологій і створення додаткової вартості, що сприяє зростанню валового внутрішнього продукту і стимулює

загальний економічний розвиток. Локальний вплив визначається в задоволенні всіх потреб економічних суб'єктів на національному ринку, здійсненні банківських операцій і наданні послуг.

Дослідження іноземного капіталу в контексті його функцій дозволяє визначити основні цілі, які ставлять іноземні інвестори, вкладаючи свої ресурси у фінансову систему іноземних країн (рис. 1.1).

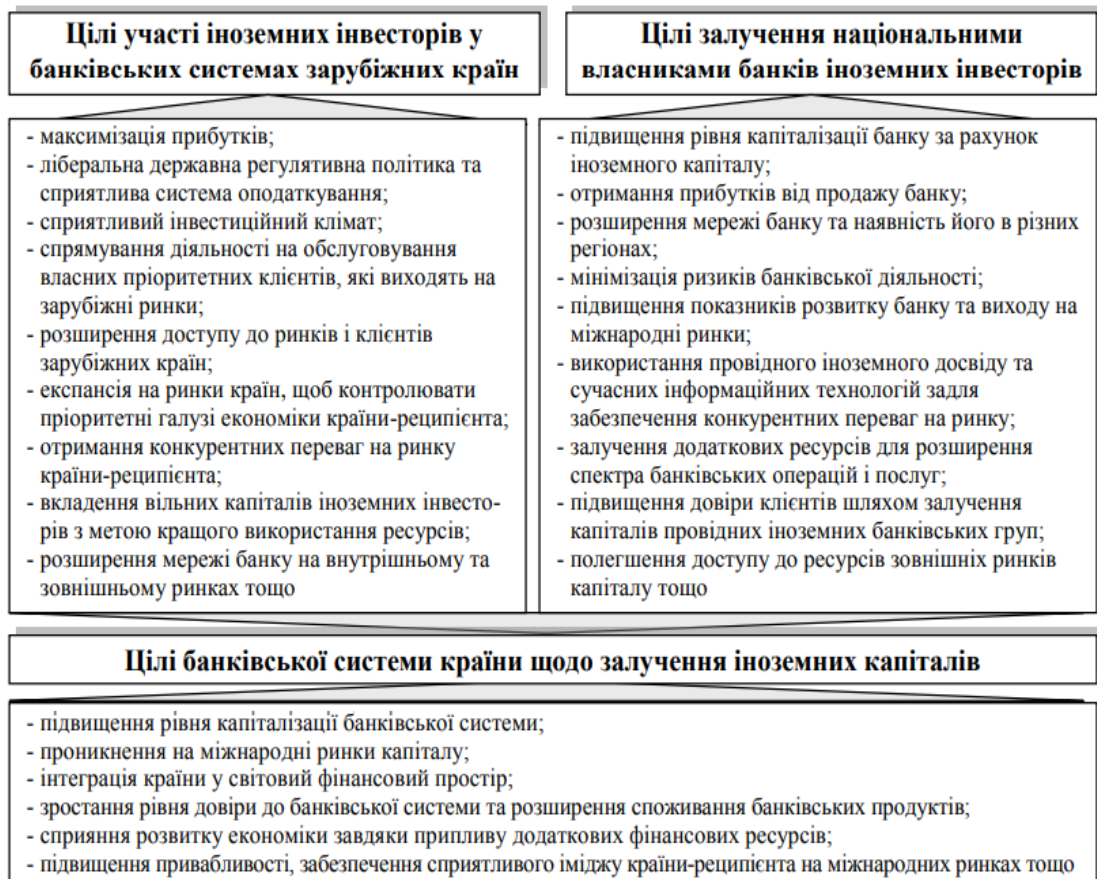

Рис. 1.1 Цілі іноземного банківського капіталу та банківських систем щодо залучення та присутності іноземних капіталів

Джерело: складено автором за матеріалами [24-27]

Цільова функція сприяє досягненню цільових установок різних учасників фінансового ринку, серед яких - задоволення потреб банківських клієнтів у новітніх та інноваційних банківських продуктах і послугах, стимулювання конкуренції в країні-реципієнті, забезпечення високої прибутковості та розповсюдження бізнес-мережі банків з іноземним капіталом.

1.2. Основні мотиваційні чинники глобалізації іноземного банківського капіталу

Функціонування іноземних банків в країні обумовлено глобалізацією економіки, процесами інтеграції в міжнародні фінансові структури та нестачею внутрішнього капіталу. Цей процес входження іноземного банківського капіталу в фінансову систему країни став об'єктивною необхідністю для її економічного розвитку. Оскільки іноземні банки почали активно входити на фінансовий ринок України, це сприяло як припливу капіталу, так і значному підвищенню конкуренції на банківському ринку. Іноземні банківські установи активно змагаються за частку внутрішнього фінансового ринку, що змушує національні банківські установи адаптуватися до нових умов конкуренції. Вітчизняні банки, у свою чергу, змушені або підвищувати рівень своїх послуг, або виходити з ринку через високий рівень конкуренції за клієнтів і фінансові ресурси.

В умовах сучасної економічної реальності експерти Міжнародного валютного фонду (МВФ) почали визнавати, що присутність іноземних банків на фінансових ринках країн, що розвиваються, може мати не лише позитивні, але й негативні наслідки, зокрема створення фінансової залежності або загрози для стабільності національної економіки.

Зрозуміти потенційні стимули та реальні мотиви, що спонукають іноземних інвесторів до входу на національний ринок, є ключовим для адекватної оцінки ризиків і переваг цього процесу. Такий аналіз дасть змогу регуляторним органам ефективно розробити механізми управління цими процесами, зокрема створити систему превентивних, поточних антикризових заходів, спрямованих на зниження можливих негативних наслідків, які можуть виникнути внаслідок іноземної банківської експансії. Це включає не тільки впровадження нормативно-правових актів, що регулюють діяльність іноземних банків, а й формування гнучкої політики, що дозволяє швидко

реагувати на зовнішні шоки та стабілізувати фінансову систему в разі виникнення кризових ситуацій. Одночасно необхідно створити умови для забезпечення рівних конкурентних можливостей для вітчизняних та іноземних банків, щоб уникнути монополізації ринку і забезпечити стійкість національної економіки (рис.1.2).

Рис. 1.2 Чинники процесів глобалізації іноземного банківського капіталу
Джерело: складено автором за матеріалами [30, с.94; 31, с.126; 32, с.167]

Слід підкреслити, що залучення іноземного банківського капіталу за межі окремих країн на сучасному етапі зумовлено низкою факторів, які можна умовно класифікувати на три основні групи за джерелами походження:

1) *Внутрішні фактори*, які стосуються характеристик самих іноземних банківських та фінансових установ, а також економічних умов у країнах їхнього походження. До таких факторів належать потреби в диверсифікації активів, пошук нових ринків для розширення бізнесу та можливість отримання додаткових доходів через інвестування в ринки з високим потенціалом зростання.

2) *Зовнішні фактори*, пов'язані з умовами в країнах, що приймають іноземний капітал. Це включає сприятливі регуляторні та фінансові умови для

іноземних інвесторів, наявність високого попиту на банківські послуги, а також політичну та економічну стабільність в країнах-реципієнтах. Країни, що мають добре розвинуті ринки фінансових послуг, зазвичай є привабливими для іноземних банків, що шукають нові можливості для інвестицій.

3) *Глобальні фактори*, що формуються на міжнародному рівні та обумовлені глобалізацією фінансових ринків, розвитком нових технологій і змінами в глобальній економічній ситуації. Сюди можна віднести тенденції до міжнародної інтеграції банківських систем, зростаючу мобільність капіталу, а також зміни в міжнародних фінансових стандартах та регулюваннях, які спрощують вихід на нові ринки.

Ці фактори в сукупності створюють комплексний механізм, який сприяє активному поширенню іноземного банківського капіталу на глобальному рівні, і мають значний вплив на фінансові системи країн, які приймають іноземні інвестиції [32, с.167; 33, с.6].

Окрім розглянутих об'єктивних мотивів, що визначають міжнародний рух іноземного банківського капіталу, існують також *специфічні мотиви*, які стосуються банківської експансії на зарубіжні фінансові ринки. Ці мотиви, на відміну від об'єктивних, мають більш суб'єктивний характер і зумовлені внутрішніми прагненнями банківських установ щодо досягнення стратегічних цілей на міжнародній арені (рис. 1.3).

Загалом, ці мотиви формують стратегію міжнародної експансії банків і є важливими для розуміння не тільки напрямів розвитку іноземних інвестицій, а й загальної стратегії глобалізації банківських установ.

Рис. 1.3 Мотиви експансії іноземного капіталу до національних банківських систем

Джерело: складено автором за матеріалами [30, с.94; 31, с.126; 32, с.167]

Для розширення присутності банківських установ з іноземним капіталом на національному фінансовому ринку та сприяння зростанню привабливості вітчизняного банківського сектору необхідно виконати низку важливих умов. Ці умови включають в себе створення сприятливого інвестиційного клімату, стабільність економічної ситуації, ефективне регулювання та нагляд за діяльністю банків, а також розвиток інфраструктури та інноваційних технологій в банківському секторі (рис. 1.4).

Однією з головних умов є забезпечення стабільності національної фінансової системи, що сприяє залученню іноземних інвестицій та забезпечує безпечне і вигідне середовище для діяльності іноземних банків. Важливим аспектом є також створення прозорих механізмів для інтеграції іноземного капіталу та заохочення іноземних банків до активної участі на ринку шляхом податкових пільг, стимулів для довгострокових інвестицій та впровадження політики, що підтримує конкуренцію [28, с.95].

Рис. 1.4 Чинники підвищення привабливості для іноземного капіталу вітчизняного банківського ринку

Джерело: складено автором за матеріалами [28, с.95; 29, с.127; 30, с.168]

Основними умовами, необхідними для досягнення цілей входження іноземного капіталу, є такі фактори, як удосконалення законодавчої бази, модернізація банківських послуг, посилення фінансової прозорості, а також забезпечення належного рівня захисту прав інвесторів і клієнтів. Це дозволяє створити стійку і привабливу банківську екосистему, яка буде сприяти розвитку економіки країни та ефективному залученню іноземного банківського капіталу.

Рис. 1.5 Параметри приймаючої країни, на які впливає приплив іноземного банківського капіталу

Джерело: складено автором за матеріалами [30, с.94; 31, с.126; 32, с.167; 33, с.32]

У цілому, вплив іноземного капіталу включає наступні параметри приймаючої країни – це капітал, технології, ефективність, конкуренція, корпоративне управління, фінансова інфраструктура ринку, фінансову стійкість банківської системи, регулювання та нагляд. Це визначення параметрів є умовним, оскільки всі характеристики загальної системи є взаємозалежними та мають чіткий вплив одна на одну (рис. 1.5).

Присутність іноземного капіталу в банківських системах різних країн має як позитивні, так і негативні наслідки кожного з параметрів, що сприяє стимулюванню банківських систем країн світу до адаптації функціонування в нових сучасних умовах (рис.1.6, рис.1.7).

Рис. 1.6 Позитивні наслідки входження іноземного банківського капіталу

Джерело: складено автором за матеріалами [28, с.43, 29, с 185]

Таким чином, присутність іноземних банків у банківській системі України має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, вона сприяє інтеграції країни у світовий фінансовий ринок, залученню прямих іноземних інвестицій, покращенню якості банківських послуг та підвищенню рівня конкуренції.

Рис. 1.7 Негативні наслідки входження іноземного банківського капіталу

Джерело: складено автором за матеріалами [28, с.43, 29, с 185]

Це, своєю чергою, розширює можливості кредитування реального сектора економіки, стимулює економічне зростання та сприяє підвищенню довіри до банківської системи.

З іншого боку, надмірна частка іноземного капіталу у банківському секторі може створювати серйозні виклики для фінансової безпеки держави.

По-перше, це загроза втрати контролю над грошово-кредитною політикою, оскільки значний вплив іноземних банків може обмежувати

можливості Національного банку України у регулюванні ліквідності та підтримці курсової стабільності.

По-друге, такі банки можуть виводити прибутки за кордон, що призводить до відтоку капіталу та послаблення внутрішнього фінансового потенціалу.

Окрему небезпеку становить нестабільність банківської системи, особливо в умовах економічних криз. У разі глобальних фінансових потрясінь іноземні банки можуть скорочувати свою присутність в Україні або змінювати кредитну політику, що призведе до дефіциту фінансових ресурсів для вітчизняного бізнесу та населення.

Зважаючи на це, необхідно підтримувати баланс між залученням іноземного капіталу та збереженням контролю над національною фінансовою системою. Оптимальним варіантом є обмеження частки іноземного капіталу на рівні 30%, що дозволить мінімізувати ризики та забезпечити стабільність банківського сектора [34, с.67].

1.3 Головні аспекти державного регулювання участі іноземного капіталу та функціонування іноземних банків

Функціонування іноземного банківського капіталу є важливим фактором у розвитку фінансової системи країн, що його залучають. Однак цей процес може спричиняти економічні суперечності, зумовлені як потенційними перевагами, так і ризиками для приймаючої країни. Те, як ці суперечності будуть врегульовані, значною мірою визначатиме подальшу роль та вплив іноземних банків на національну економіку.

З одного боку, іноземний банківський капітал може сприяти зростанню економіки, забезпечуючи додаткові фінансові ресурси, вдосконалюючи конкурентне середовище та стимулюючи розвиток сучасних банківських

технологій. Завдяки цьому можуть покращитися умови кредитування підприємств та населення, знизитися вартість фінансових послуг, а також зрости рівень фінансової інклюзії. У такому випадку національні регулятори дотримуються ліберального підходу, розглядаючи іноземний капітал як механізм стимулювання внутрішнього економічного розвитку та інтеграції країни у глобальні фінансові ринки. Наприклад, у країнах Центральної та Східної Європи, таких як Польща та Чехія, прихід іноземних банків сприяв модернізації фінансової системи, підвищенню рівня довіри до банків та доступності кредитів для бізнесу.

З іншого боку, існує загроза для економічної та фінансової незалежності країни, оскільки інтереси транснаціональних корпорацій можуть не збігатися з державними економічними пріоритетами. Надмірна залежність від іноземного капіталу може спричинити втрату контролю над фінансовими потоками, зниження ефективності національної монетарної політики та ризик відтоку капіталу у періоди економічної нестабільності. У такому випадку державні органи можуть застосовувати протекціоністський підхід, обмежуючи доступ іноземних банків до стратегічно важливих секторів фінансової системи та запроваджуючи механізми контролю за їх діяльністю. Наприклад, у період світової фінансової кризи 2008 року деякі країни, зокрема Угорщина та Латвія, зазнали серйозних труднощів через масовий вихід іноземних банків з ринку та згортання кредитування.

Таким чином, політика щодо іноземного банківського капіталу має бути збалансованою та враховувати як потенційні вигоди, так і ризики для національної економіки. Важливу роль відіграють ефективні регуляторні механізми, що дозволяють забезпечити стабільність фінансової системи, запобігти можливим кризовим явищам та сприяти довгостроковому економічному зростанню. Наприклад, Китай та Індія застосовують стратегію поступової лібералізації банківського сектору, що дозволяє їм контролювати вплив іноземного капіталу, мінімізуючи ризики для національної економіки.

Слід зазначити, що держави мають три основні стратегічні підходи до реагування на виклики глобалізації та регулювання іноземного капіталу: ліберальний, протекціоністський та змішаний, який базується на принципах управління ризиками.

1) *Ліберальний підхід* базується на мінімальному втручанні держави у ринкові процеси. Його прихильники вважають, що надмірне державне регулювання може лише загострити економічні проблеми, сприяючи виникненню морального ризику та знижуючи ефективність ринкових механізмів саморегуляції. У рамках цього підходу банківська система залишається відкритою для іноземних інвестицій, а будь-які регуляторні обмеження мінімізуються.

2) *Протекціоністський підхід*, навпаки, передбачає жорсткий контроль над іноземним капіталом і суворе регулювання діяльності банків-нерезидентів. Його основна ідея — захист національної економіки від можливих загроз, пов'язаних із фінансовою глобалізацією. Після фінансової кризи 2007–2010 років такі економісти, як Пол Кругман, Джозеф Стігліц і Джеймс Тобін, виступали за активне державне втручання, включаючи обмеження на рух капіталу, щоб зменшити фінансову нестабільність та уникнути надмірних ризиків.

3) *Змішаний підхід*, заснований на принципах управління ризиками, передбачає поступове зміцнення внутрішнього фінансового сектору та зважене відкриття банківської системи для іноземного капіталу. Особлива увага приділяється аналізу ризиків, що виникають при інтеграції слабкої банківської системи у глобальне фінансове середовище. Відсутність ефективного механізму управління системними ризиками, а також недостатній рівень резервів і капіталу можуть призвести до посилення негативних наслідків діяльності іноземних банків. Крім того, неконтрольована конкуренція з боку іноземних фінансових установ може стримувати розвиток національних банків [36, с.72].

Варто підкреслити, відсутність ефективної системи контролю та нагляду за діяльністю банків-нерезидентів може призвести до значних коливань у припливах і відтоках капіталу, що, у свою чергу, може створити ризики для макроекономічної стабільності країни.

Таким чином, підхід до регулювання іноземного банківського капіталу має бути добре збалансованим, щоб враховувати як можливі переваги, так і потенційні загрози для національної економіки. Важливу роль у цьому процесі відіграють ефективні регуляторні механізми, які дозволяють зберігати фінансову стабільність, запобігати кризовим явищам та сприяти довгостроковому економічному розвитку. Наприклад, Китай та Індія обрали стратегію поступової лібералізації банківського сектору, що дозволяє їм контролювати вплив іноземного капіталу, знижуючи ризики для національної економіки.

На рис. 1.8 представлена загальна класифікація методів державного регуляторного впливу, спрямованих на мінімізацію ризиків, пов'язаних із присутністю іноземного банківського капіталу.

Методи регулювання діяльності іноземних банків		
За напрямками діяльності банку: — порядок реєстрації банку — порядок надання ліцензій — регулювання персоналу — регламентація операцій: а) кредитних б) депозитних в) розрахунково-касових г) інших — порядок гарантування вкладів — заборона застави вітчизняних підприємств — регулювання транскордонного руху капіталу — оподаткування іноземних банків	За сферами впливу: — політичні — економічні — інформаційні	За масштабом впливу: — загальноекономічні — загальносистемні — загальні для вітчизняних банків — загальні для іноземних банків — індивідуальні для іноземного банку
	За юридичною силою: — законодавчі — адміністративні — неформальні	
	За правовим характером: — обмежувальні — нормативні — стимулюючі (пільгові)	За юридичними формами присутності банків: — регулювання філій — нових дочірніх банків — поглинутих банків — представництв
	За спрямованістю на іноземні банки: — прямі — опосередковані	

Рис. 1.8 Методи регуляторного впливу на діяльність іноземних банківських установ

Джерело: складено автором за матеріалами [36, с.120-122]

У цілому, методи державного регуляторного впливу з ціллю зниження ризиків від присутності іноземного банківського капіталу можуть бути поділена на такі основні групи:

1) *Адміністративні методи*: ліцензування та квотування діяльності іноземних банків; встановлення обмежень на види банківських операцій для нерезидентів; вимоги до локалізації частини капіталу та управління в межах країни.

2) *Фінансово-економічні методи*: встановлення мінімальних вимог до капіталу та резервів іноземних банків; введення податків на фінансові операції нерезидентів; обмеження на виведення прибутку та репатріацію капіталу.

3) *Монетарні та макроекономічні методи*: контроль за валютними операціями іноземних банків; обмеження на кредитування національної економіки іноземними банками; використання механізмів валютного регулювання для стабілізації фінансового ринку.

4) *Наглядові та пруденційні методи*: підвищені вимоги до розкриття фінансової звітності та прозорості діяльності; встановлення вимог щодо ліквідності та рівня ризиків у портфелях іноземних банків; проведення стрес-тестування банківської системи з урахуванням ризиків діяльності нерезидентів.

5) *Інституційні методи*: формування спеціальних державних органів для контролю за діяльністю іноземних банків; розвиток механізмів співпраці між національними та міжнародними регуляторами; запровадження стратегій поступової інтеграції іноземного капіталу у банківську систему.

Ця класифікація дозволяє комплексно оцінити підходи до регулювання присутності іноземних банків і мінімізувати потенційні загрози для фінансової стабільності країни.

Виділяють три рівня регулювання іноземного банківського капіталу в Україні [36, с.130]:

— *Міжнародне регулювання* здійснюється фінансовими організаціями та міжурядовими структурами через ухвалення рамкових угод, директив і

конвенцій. Його мета — гармонізація національних законодавств у сфері банківського регулювання та забезпечення єдиних стандартів фінансової діяльності.

— *Національне регулювання*, проводиться державними органами України в межах її законодавчого поля, враховуючи положення міжнародного банківського права. Воно спрямоване на забезпечення фінансової стабільності та контроль за діяльністю іноземних банків.

— *Корпоративне регулювання*, впроваджується безпосередньо на рівні іноземних банків та їх материнських компаній. Це частина внутрішньої системи управління, що включає дотримання корпоративних стандартів, політик ризик-менеджменту та регуляторних вимог (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Інституційна структура рівнів національного регулювання іноземного банківського капіталу

Міжнародне регулювання	Національне регулювання	Корпоративне регулювання
Базельський комітет з банківського нагляду при Банку міжнародних розрахунків	Верховна Рада України (ВРУ)	Іноземні акціонери
Світова організація торгівлі (СОТ)	Президент України	Наглядова рада материнського банку
Світовий економічний форум	Кабінет Міністрів України	Правління материнського банку
Група з розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)	Національний банк України (НБУ)	Наглядова рада дочірнього банку
Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)	Антимонопольний комітет України (АМКУ)	Правління дочірнього банку
Міжнародний валютний фонд (МВФ)	Державна податкова адміністрація (ДПАУ)	Саморегулювні організації
Європейський центральний банк (ЄЦБ)	Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	Біржі
	ДКЦПФР, Міністерство закордонних справ тощо	Інші зацікавлені сторони

Джерело: складено автором за матеріалами [36, с.130; 37, с.50]

До основних міжнародних установ, які відіграють важливу роль у регулюванні іноземного банківського капіталу, належать Базельський комітет з банківського нагляду, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Ці організації

встановлюють міжнародні стандарти та рекомендації, які сприяють стабільності та прозорості фінансових систем у глобальному масштабі.

Національне регулювання іноземного банківського капіталу можна поділити на такі основні напрямки:

- регулювання процесу входу іноземних інвесторів на вітчизняний банківський ринок;
- контроль за діяльністю іноземного банківського капіталу та філій іноземних банків на території України;
- регулювання умов виходу іноземного банківського капіталу з національного фінансового ринку (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4

Правове регулювання іноземного банківського капіталу в Україні

Правове регулювання порядку входження іноземних інвесторів на укр. банківський ринок	Правове регулювання діяльності банків з іноземним капіталом та філій іноземних банків на території України	Правове регулювання порядку виходу іноземного банківського капіталу українського ринку
а) розроблення відповідних норм щодо необхідності проходження процедури реєстрації та ліцензування новостворюваних дочірніх структур іноземних банків;	а) визначення вимог щодо депозитної, кредитної, інвестиційної, валютної діяльності тощо; б) умови здійснення розрахунково-касового обслуговування клієнтів; в) налагодження кореспонденських відносин	а) визначення вимог щодо зменшення частки іноземного капіталу в банку б) визначення порядку продажу банку з іноземним капіталом; в) врегулювання процедури
б) визначення процедури злиття, поглинання та реорганізації банків з іноземним капіталом; в) встановлення законодавчих вимог до порядку відкриття філій і представництв банків нерезидентів.	із національними банками г) вимоги до виконання основних обов'язкових економічних нормативів, законодавчих актів; д) вимоги щодо виходу на міжнародні ринки, оподаткування діяльності банків з іноземним капіталом, подання фінансової звітності до органів нагляду.	банкрутства банку з іноземним капіталом; г) визначення порядку ліквідації банків з іноземним капіталом тощо.

Джерело: складено автором за матеріалами [36, с.130; 37, с.50]

Регулювання банківської діяльності іноземних капіталів, а також функціонування філій та представництв іноземних банків здійснюється відповідно до спеціального банківського законодавства. Регулювання діяльності іноземних банківських установ на території країни доцільно

аналізувати через призму етапів існування банків. Виокремлюються чотири основні етапи діяльності іноземного банку: входження іноземного капіталу, операційна діяльність цих банків, реорганізація та припинення їх функціонування (таблиця А.2) [38 -40].

Таким чином, загальна гармонізація національної законодавчої та нормативно-правової бази функціонування іноземного банківського капіталу відповідно до вимог європейського законодавства та міжнародних стандартів є важливою складовою ефективної системи загального регулювання іноземного капіталу. Це сприяє підвищенню привабливості України для міжнародних інвесторів і забезпечує приток інвестицій через транснаціональні фінансові та банківські холдинги.

Висновки до розділу 1

Дослідження теоретичних засад іноземного банківського капіталу в економічному середовищі дозволило визначити наступні положення.

Іноземний капітал можна охарактеризувати як сукупність усіх видів фінансових ресурсів та активів, що залучаються до господарської діяльності з метою отримання прибутку. Він може надходити у різних формах, зокрема у вигляді прямих або портфельних інвестицій, кредитних ресурсів, технологічного обладнання, а також у формі ноу-хау та інноваційних розробок. Банком з іноземним капіталом вважається установа, в якій питома вага капіталу належить принаймні одному іноземному інвестору та дорівнює щонайменше 10 %. Іноземним банком, відповідно, є установа, яка майже цілком належить іноземним інвесторам, функціонує в їх інтересах з розташуванням центру прийняття управлінських стратегічних рішень за межами країни присутності капіталу.

Іноземний банківський капітал виконує функції: організаційно-операційну функцію, довірчу, безпекову функції та адміністративно-управлінську, стимулюючу, інтеграційну, інформаційну, адаптаційну, соціально-економічну, цільову функції.

Залучення іноземного банківського капіталу за межі окремих країн зумовлено низкою факторів, які можна умовно класифікувати на три основні групи за джерелами походження: внутрішні і зовнішні фактори, глобальні чинники.

Мотиви експансії іноземного банківського капіталу характеризуються суб'єктивним характером і зумовлені внутрішніми прагненнями банківських установ щодо досягнення стратегічних цілей на міжнародній арені.

Вплив іноземного капіталу включає наступні параметри приймаючої країни – це капітал, технології, ефективність, конкуренція, корпоративне управління, фінансова інфраструктура ринку, фінансову стійкість банківської системи, регулювання та нагляд. Це визначення параметрів є умовним, оскільки всі характеристики загальної системи є взаємозалежними.

Присутність іноземного капіталу в банківських системах різних країн має як позитивні, так і негативні наслідки кожного з параметрів, що сприяє стимулюванню банківських систем країн світу до адаптації функціонування в нових сучасних умовах.

Існують три основні стратегічні підходи до реагування держави на виклики глобалізації та регулювання іноземного капіталу: ліберальний, протекціоністський та змішаний, який базується на принципах управління ризиками.

Методи державного регуляторного впливу з ціллю зниження ризиків від присутності іноземного банківського капіталу можуть бути поділена на такі основні групи: адміністративні, фінансово-економічні, монетарні та макроекономічні, наглядові та пруденційні, інституційні.

Виділяють три рівня регулювання іноземного банківського капіталу в Україні: міжнародне, національне та корпоративне.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

2.1 Періодизація присутності іноземного капіталу на внутрішньому фінансовому ринку України

Банківська система є невід’ємним елементом фінансової інфраструктури кожної держави на різних етапах її історичного розвитку. Вона виконує ключові функції в межах кредитної системи, забезпечуючи перерозподіл фінансових ресурсів, підтримку економічної стабільності та стимулювання інвестиційної активності. Водночас слід підкреслити, що процес інтеграції іноземного капіталу до банківської системи країни є поступовим і зумовлюється цілою низкою передумов економічного характеру.

Так, в Україні поява іноземних інвестицій у банківському секторі бере свій початок лише з 1990-х років — періоду глибоких соціально-економічних трансформацій, що супроводжували розпад Радянського Союзу та проголошення незалежності. У цей час почали формуватися ринкові інститути, зокрема комерційні банки, які поступово відкривалися для участі іноземних інвесторів. Станом на початок 1998 року в Україні вже функціонувало шість банків із повністю іноземним капіталом, а також низка установ, створених за участю міжнародних партнерів.

Активізація участі іноземного капіталу у банківських системах країн з перехідною економікою та держав, що розвиваються, стала результатом комплексу важливих чинників. До них належать, зокрема, масштабні процеси приватизації державних банків, які відкривали можливості для входу зовнішніх інвесторів, а також періоди банківських криз, коли комерційні установи з ознаками фінансової нестабільності передавалися у власність інвесторів після державного втручання й реструктуризації.

Окрім великих міжнародних банківських груп, інтерес до таких ринків почали виявляти також регіональні фінансові установи, зокрема банки з сусідніх країн. Їхній прихід часто обумовлений не лише економічною доцільністю, а й історичними, культурними та торговельними зв'язками з країнами, що перебувають у процесі економічної трансформації. Така диверсифікація учасників сприяла зростанню конкуренції, модернізації фінансових послуг і поступовому підвищенню стійкості національних банківських систем.

З ціллю систематизації даних та підвищення ефективності аналізу стану банківської системи України, НБУ здійснив класифікацію банківських установ, поділивши їх на три основні групи (рис. 2.1). Основним критерієм для такого розподілу виступає форма власності та структура капіталу банку.

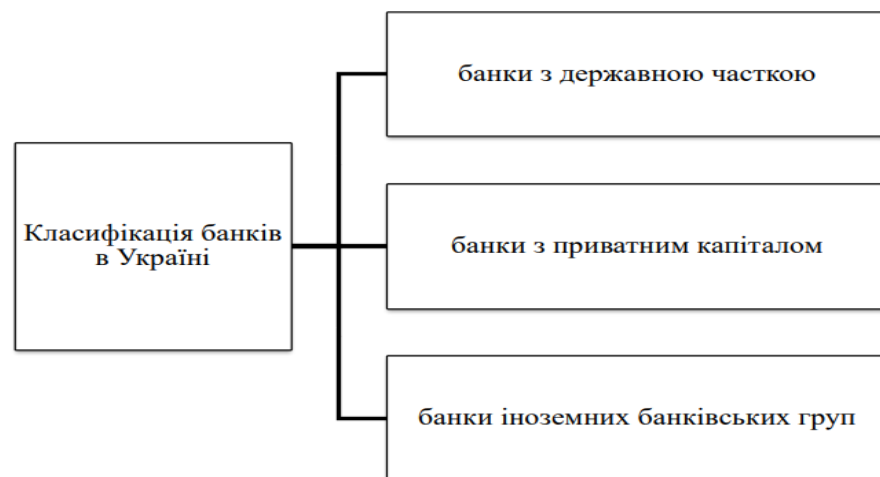

Рис. 2.1 Класифікація банківських установ в Україні

Джерело: складено автором за матеріалами[12]

До першої групи віднесено банківські установи, у яких держава прямо або опосередковано володіє понад 75% акцій статутного капіталу. Ці установи класифікуються як банки з державною формою власності. Друга група охоплює банківські установи з приватним капіталом, тобто такі, у яких понад 50% акцій належить одному або кільком приватним інвесторам — фізичним чи юридичним особам, резидентам України. До третьої групи належать банки з іноземною участю, контрольні пакети акцій яких перебувають у власності

іноземних банківських структур або транснаціональних фінансово-банківських груп.

Водночас чинне законодавство України, зокрема Закон України «Про банки і банківську діяльність», запроваджує термін «банк з іноземним капіталом», під яким мається на увазі банківська установа, у статутному капіталі якої частка участі хоча б одного іноземного інвестора становить не менше 10% [12].

У структурі іноземної участі також вирізняють дві підгрупи:

- банки, контрольовані іноземними власниками, коли частка іноземного капіталу перевищує 50%;
- банки, контрольовані українськими інвесторами, навіть за наявності іноземної участі, якщо її обсяг не перевищує 50%.

Особливу увагу слід звернути на банківські установи, де частка іноземних інвесторів перевищує 90%. Такі банки, попри формальну можливість часткової участі українських власників, фактично повністю перебувають під контролем іноземних акціонерів. З огляду на це, в аналітичних дослідженнях їх доцільно розглядати спільно з банками, що мають 100% іноземний капітал.

Отже, для оцінки ролі й впливу іноземних інвесторів у банківській системі України доцільно застосовувати розширений підхід до класифікації банків за ознакою переважаючої форми власності (рис. 2.2), що дозволяє точніше відобразити реальний рівень контролю за банківськими установами та характер впливу зовнішнього капіталу на фінансову систему держави.

Із часу набуття незалежності Україна стала об'єктом зростаючого інтересу з боку іноземних інвесторів у сфері банківських послуг. Присутність іноземного капіталу поступово стала сталою характеристикою національної банківської системи, що зумовлює необхідність систематичного аналізу рівня та форм такої участі. Для більш точної оцінки ступеня присутності іноземного капіталу до банківської системи України доцільно застосовувати

диференційований підхід, який передбачає поділ банківських установ за критерієм частки іноземного інвестора в їхньому статутному капіталі.

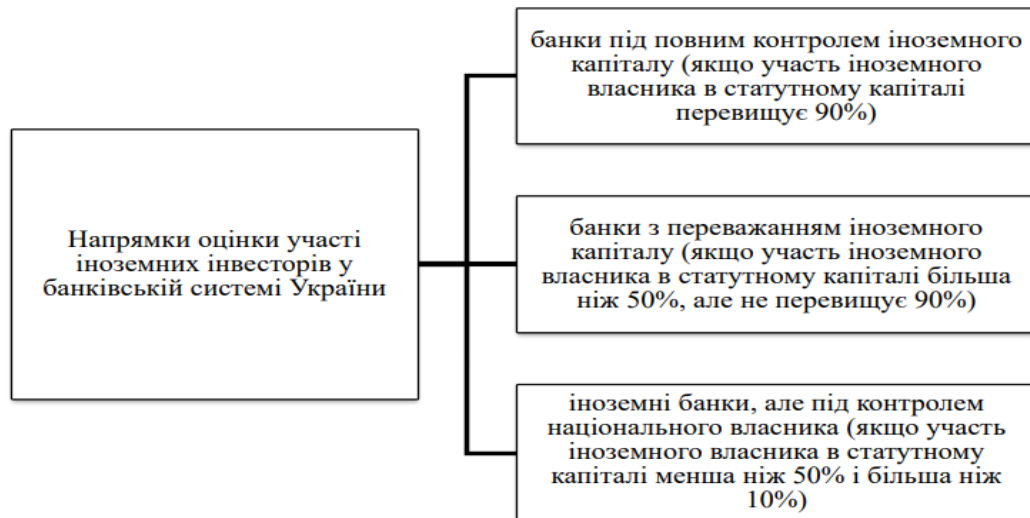

Рис. 2.2 Підхід до класифікації банків за ознакою переважаючої форми власності

Джерело: складено автором за матеріалами [41, с.37]

Згідно з таким підходом, виділяються наступні напрями класифікації:

1) *Банки під повним контролем іноземного капіталу* — це банківські установи, у яких частка іноземного інвестора в статутному капіталі перевищує 90%. Такі банки фактично повністю перебувають під управлінням іноземних власників, що дозволяє віднести їх до категорії повністю іноземних фінансових структур, попри можливу незначну присутність національного капіталу.

2) *Банки з переважанням іноземного капіталу* — установи, в яких частка іноземної участі становить від 50% до 90%. У цьому випадку іноземний інвестор має вирішальний вплив на управлінські рішення, однак формально зберігається можливість впливу й з боку українських акціонерів.

3) *Банки з частковою іноземною участю*, контрольовані національним власником — характеризуються наявністю іноземного інвестора з часткою участі в межах від 10% до 50%. У таких установах контроль залишається за українськими власниками, однак присутність іноземного капіталу може

сприяти зміцненню капіталізації банку, модернізації процесів та підвищенню рівня корпоративного управління.

Цей підхід до класифікації дозволяє не лише систематизувати банки за критерієм структури власності, а й більш точно оцінити ступінь впливу іноземного капіталу на національну банківську систему в цілому.

Щодо мотивацій, які спонукають іноземних інвесторів до входження на український банківський ринок, варто відзначити такі ключові чинники:

-Привабливість високих процентних ставок. У порівнянні з розвиненими країнами, в Україні спостерігається вищий рівень прибутковості банківських операцій, що відкриває можливість для отримання надприбутків у разі ефективного управління ризиками.

-Обмеження на внутрішніх ринках країн походження. Через жорстке антимонопольне регулювання у власних юрисдикціях деякі іноземні банки не мають можливості подальшої експансії на внутрішньому ринку. Це стимулює їх до виходу на нові, менш насичені, але перспективні ринки.

Таким чином, участь іноземного капіталу в банківській системі України є не лише важливим джерелом додаткових інвестицій, але й фактором, що визначає характер трансформаційних процесів у сфері фінансових послуг.

Для розуміння складності процесу виходу іноземних банківських установ на український ринок доцільно здійснити ретроспективний аналіз основних етапів їх проникнення до банківського сектору. У результаті такого аналізу було виокремлено сім ключових фаз, які відображають поступовий розвиток участі іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі.

Формування присутності іноземних банків в Україні зумовлене низкою як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Серед основних варто відзначити процеси глобалізації, економічної інтеграції, а також дефіцит власного капіталу в українській економіці, що створював об'єктивну потребу у залученні зовнішніх інвестицій.

Вихід іноземних банків на український фінансовий ринок, з одного боку, забезпечив додаткове джерело капіталу, а з іншого — сприяв активізації

конкурентного середовища. Завдяки наявності високих фінансових ресурсів, сучасних технологій і досвіду роботи на міжнародних ринках, іноземні банківські установи швидко адаптувалися до умов національного ринку та почали активно конкурувати за клієнтську базу на фінансовому ринку України. Це змусило вітчизняні установи реагувати на нові виклики, покращувати якість обслуговування клієнтів, підвищувати прозорість та вдосконалювати корпоративне управління. В іншому разі — ризикували втратити позиції на ринку або бути витісненими з нього (табл. 2.2).

Таблиця.2.2

Послідовність інтеграції іноземного капіталу у національний фінансовий
сектор України

Період	Кількість банків з іноземним капіталом	Зміст періоду
Перший період (1991-1994 рр.)	1991-1993 - 0 1994 – 12	На початковому етапі становлення банківської системи України, що розпочався після здобуття незалежності, спостерігалася недостатня ефективність механізмів банківського регулювання. Це спричинило активне проникнення на вітчизняний ринок іноземного капіталу, переважно спекулятивного характеру. У відповідь на такі виклики Національний банк України у 1994 році запровадив заборону на діяльність іноземних банківських філій, а також встановив жорсткі обмеження щодо участі нерезидентів у статутному капіталі українських банків.
Другий період (1995-1998 рр.)	1995 – 12 (1) 1996 – 14 (1) 1997 – 22 (2) 1998 – 28 (6)	Переважаюча частина іноземних банківських установ в Україні створювалася з метою обслуговування зовнішньоекономічної діяльності компаній-нерезидентів та сприяння інтеграції українських емітентів до міжнародних ринків капіталу. Серед представників першої хвилі приходу іноземного капіталу збереглися, переважно, дочірні банки, орієнтовані на надання послуг у сфері корпоративного та інвестиційного банкінгу.
Третій період (1999-2004 рр.)	1999 – 30 (9) 2000 – 31 (8) 2001 – 28 (7) 2002 – 20 (6) 2003 – 19 (7) 2004 – 19 (7)	Етап модернізації банківської системи України ознаменувався зниженням рівня капіталізації фінансових установ та гострим дефіцитом довгострокових кредитних ресурсів. У відповідь на ці виклики НБУ скасував обмеження щодо участі нерезидентів у статутному капіталі банківських установ. У цей період відбулося зменшення кількості банків за участю іноземного капіталу — з 30 до 19, що супроводжувалося зміною стратегії іноземних інвесторів: замість створення нових структур, вони розпочали активне входження на український ринок шляхом придбання великих вітчизняних банків.

<i>Продовження таблиці 2.2</i>		
Четвертий період (2005-2008 рр.)	2005 – 19 (7) 2006 – 23 (9) 2007 – 35 (13) 2008 – 47 (17)	Фаза активного проникнення іноземного капіталу, що збіглася з періодом економічного зростання, характеризувалася суттєвим розширенням присутності нерезидентів у банківському секторі України. Така динаміка зумовлювалася поступовим скасуванням низки регуляторних обмежень, які раніше стримували доступ іноземних інвесторів до національного фінансового ринку.
П'ятий період (2008-2010 рр.)	2009 – 53 (17) 2010 – 51 (18)	Період фінансової кризи та подальшого посткризового відновлення супроводжувався суттєвими змінами у стратегіях діяльності іноземних банків в Україні. Девальвація національної валюти, скорочення обсягів кредитування та зростання рівня проблемної заборгованості змусили іноземних інвесторів адаптувати свої підходи до роботи на українському ринку. У цей час спостерігалось зростання частки в сукупному статутному капіталі банків з боку іноземних інвесторів.
Шостий період (2011-2013 рр.)	2011 – 55 (20) 2012 – 53 (22) 2013 – 53 (22)	Процеси злиття та поглинання банків в Україні стали постійним явищем, що супроводжувалося перерозподілом ринку та зміною корпоративних стратегій. У той самий час Національний банк України підвищив вимоги до нормативів діяльності фінансових установ. Банки з іноземним капіталом виявили значний інтерес до збереження та навіть розширення своїх позицій на українському ринку, що частково пояснюється низькою вартістю вітчизняних банківських установ, які часто продаються за ціною, що не відповідає вартості їхнього власного капіталу.
Сьомий період (2014-2024 рр.)	2014 – 49 (19) 2015 – 51 (19) 2016 – 41 (17) 2017 – 39 (17) 2018 – 38 (17) 2019 – 38 (18) 2020 – 37 (23) 2021 – 35 (23) 2022 – 33 (23) 2023 – 33 (23) 2024 – 26 (19)	Діяльність банківських установ з іноземним капіталом в цих умовах постійної політико-економічної нестабільності в Україні відзначалася певним зменшенням інтересу з боку іноземних інвесторів. Це, в свою чергу, спричинило продаж частини активів європейських банків українським інвесторам. Однак, незважаючи на ці зміни, більшість банків з іноземним капіталом продовжують успішно функціонувати на українському ринку, підтримуючи високий рівень ефективності своєї діяльності, високі стандарти якості обслуговування клієнтів.

Джерело: складено автором за матеріалами [42, с.19; 43, с.248; 44]

На початкових етапах економічної лібералізації країн Центральної та Східної Європи присутність іноземного банківського капіталу відігравала переважно позитивну роль у підтримці економічних трансформацій, сприяючи стабілізації та розвитку фінансових систем у державах з перехідною економікою [45, с. 93]. Проте в умовах сучасних глобалізаційних викликів, економічної турбулентності та посилення геополітичної нестабільності,

присутність іноземних банків у країнах із ринками, що розвиваються, набуває більш суперечливого характеру та дедалі частіше супроводжується певними ризиками і викликає низку структурних проблем.

У контексті аналізу ролі іноземного капіталу в банківській системі України доцільно розглянути особливості функціонування банків з іноземною участю в умовах глобальної фінансової кризи та тривалої політичної й економічної нестабільності в країні. До основних характеристик їхньої діяльності в цей період можна віднести наступне [44]:

1) *Переорієнтація на споживче кредитування.* Іноземні банки активно розвивали кредитування фізичних осіб, що значно перевищувало обсяги фінансування реального сектору економіки. Така стратегія пояснюється відмінностями у процентних ставках між внутрішнім та зовнішнім ринками, а також орієнтацією на світові тенденції ведення банківського бізнесу. У результаті, загальний вплив банківської системи на економічний розвиток України залишався обмеженим, а випереджальні темпи зростання фінансового сектору порівняно з промисловим сприяли поглибленню дисбалансу між ними.

2) *Відсутність структурного посилення банківського сектора.* Незважаючи на зростання обсягів активних операцій та загальну капіталізацію системи, не відбулося помітного здешевлення кредитних ресурсів чи подовження строків їх надання. Рівень прибутковості банків залишався нестабільним, а очікуване підвищення ефективності діяльності — не реалізувалося.

3) *Збереження високих процентних ставок у кредитуванні.* Зниження процентних ставок, яке могло б стимулювати економічну активність, не відбулося через комплекс негативних чинників — зокрема, високий рівень інфляції, підвищену облікову ставку Національного банку та суттєві ризики, пов'язані з кредитуванням підприємств реального сектору. Це обумовило обмежений доступ суб'єктів господарювання до банківських фінансових ресурсів.

У період загострення кризових явищ, як економічного, так і політичного характеру, спостерігалось суттєве зниження спроможності материнських банків підтримувати власні дочірні установи в Україні. Значна частина міжнародних фінансових груп фіксувала збитки, що спричиняло зниження вартості акцій, згорання операційної діяльності, скорочення банківських відділень та вивільнення персоналу. Одночасно в європейських країнах спостерігалася тенденція до посилення протекціоністської політики з боку національних регуляторів. Зокрема, зросла зацікавленість у репатріації капіталу з ринків, що розвиваються, з боку материнських банківських установ, що було зумовлено необхідністю дотримання нових міжнародних регуляторних стандартів і підвищеними вимогами до фінансової стійкості [44].

2.2 Дослідження особливостей структури та тенденцій участі іноземних інвесторів у національній банківській системі

Участь іноземного банківського капіталу є важливим чинником розвитку банківської системи України. Його присутність не лише забезпечує приплив інвестицій у національну економіку, але й сприяє впровадженню сучасних міжнародних стандартів ведення банківської діяльності, підвищенню рівня прозорості фінансових операцій, налагодженню зовнішньоекономічних зв'язків та посиленню інтеграційних процесів у фінансовому секторі.

Залучення іноземного капіталу сприяє трансформації структури банківської системи, формуючи конкурентне середовище, що, у свою чергу, стимулює підвищення ефективності функціонування банківських установ. Іноземні банки виступають носіями новітніх управлінських технологій, корпоративної культури та інструментів управління ризиками, що позитивно позначається на загальному рівні розвитку фінансової інфраструктури.

Інтеграція банків з іноземною участю в національний фінансовий простір супроводжується змінами як кількісного, так і якісного характеру. Їх частка на ринку зростає, що свідчить про посилення їхнього впливу на внутрішні банківські процеси та взаємозв'язки із зарубіжними фінансовими інститутами.

З метою аналізу тенденцій залучення іноземного капіталу до банківського сектору України доцільно звернутися до статистичних даних щодо кількості банків з іноземною участю (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Кількісна динаміка банківських установ в Україні
у період 2008–2025 роки

Дата	Кількість банків, з банківською ліцензією	Із заг.кількості: з іноземним капіталом	у т.ч. зі 100-процентним іноземним капіталом	Питома вага іноземних банків, %
01.01.2008	175	47	17	26,86
01.01.2009	184	53	17	28,80
01.01.2010	182	51	18	28,02
01.01.2011	176	55	20	31,25
01.01.2012	176	53	22	30,11
01.01.2013	176	52	22	29,55
01.01.2014	180	49	19	27,22
01.01.2015	163	51	19	31,29
01.01.2016	116	41	17	35,34
01.12.2016	98	39	17	39,80
01.01.2017	96	38	17	39,58
01.01.2018	82	38	18	39,58
01.01.2019	77	37	23	48,05
01.01.2020	75	35	23	46,67
01.01.2021	73	33	23	45,21
01.01.2022	71	33	23	46,48
01.01.2023	67	29	22	43,28
01.01.2024	63	27	19	42,85
01.01.2025	61	26	19	42,62

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Так, у період з 2008 по 2011 рік спостерігалось поступове зростання кількості таких установ, що досягло 55 банків на 01.01.2011 року. Ця динаміка свідчить про активізацію іноземних інвесторів на вітчизняному фінансовому ринку та зростання привабливості банківського сектору України в очах міжнародної спільноти.

Починаючи з 2012 року, спостерігається стійка тенденція до зменшення кількості таких установ. Станом на 01.01. 2025 року на фінансовому ринку України діяло 26 банків за участю іноземного капіталу, з яких 19 мали повністю іноземну структуру власності (100% іноземного капіталу). Цей показник є найнижчим за весь період дослідження.

Варто зазначити, що, попри кількісне скорочення іноземних банків, їх питома вага в структурі банківської системи України демонструвала позитивну динаміку до 2019 року. Зокрема, частка банків з іноземною участю зросла з 26,86% на 1 січня 2008 року до 48,05% на 1 січня 2019 року. Таке зростання частково зумовлене не лише стабільною присутністю іноземних фінансових інституцій, а й інтенсивним зменшенням кількості вітчизняних банківських установ унаслідок фінансових криз, регуляторних змін та процесів очищення банківського сектору.

Однак із 2019 року простежується інша тенденція — паралельне скорочення як кількості банків з іноземним капіталом, так і їхньої частки у загальній структурі банківської системи. Так, станом на початок 2025 року частка іноземних банків становила 42,62%.

Отже, за станом на 1 січня 2025 року банківська система України налічувала 61 банківські установи, серед яких 26 функціонували за участю іноземного капіталу, а 19 із них — на базі повністю іноземного капіталу. Ці дані свідчать про збереження значної ролі іноземних інвесторів у фінансовому секторі України, незважаючи на загальну тенденцію до скорочення кількості банківських установ.

У період активної фази військових дій, що триває з початку 2022 року, банківська система України зазнала помірних трансформацій у кількісному вимірі. Зокрема, з 1 січня 2022 року по 1 липня 2024 року загальна кількість банківських установ в Україні зменшилася на 12 одиниць. З них сім банків припинили діяльність за участю іноземного капіталу, у тому числі чотири — зі стовідсотковою іноземною участю. Це свідчить про певне зниження активності іноземних інвесторів у банківському секторі, ймовірно, під

впливом зростання ризиків, пов'язаних із воєнною та економічною нестабільністю.

Незважаючи на загальне скорочення, структура банківської системи зберігає значну присутність іноземного капіталу. Станом на початок 2025 року, майже кожен третій банк в Україні має іноземну участь, а кожен шостий — функціонує на основі повністю іноземного капіталу. Це свідчить про збереження довіри з боку окремих міжнародних фінансових груп до національного фінансового ринку.

Регіональна присутність банків з іноземним капіталом є нерівномірною. Їхня діяльність сконцентрована переважно у великих урбаністичних центрах країни, таких як Київ, Дніпро, Харків, Запоріжжя, Одеса та Львів. Саме в цих містах сформоване найбільш розгалужене представництво іноземних банківських установ — у вигляді філій та відділень, що дозволяє забезпечувати ширший спектр банківських послуг.

Структура банківської системи України за формою відображено на рис.2.3.

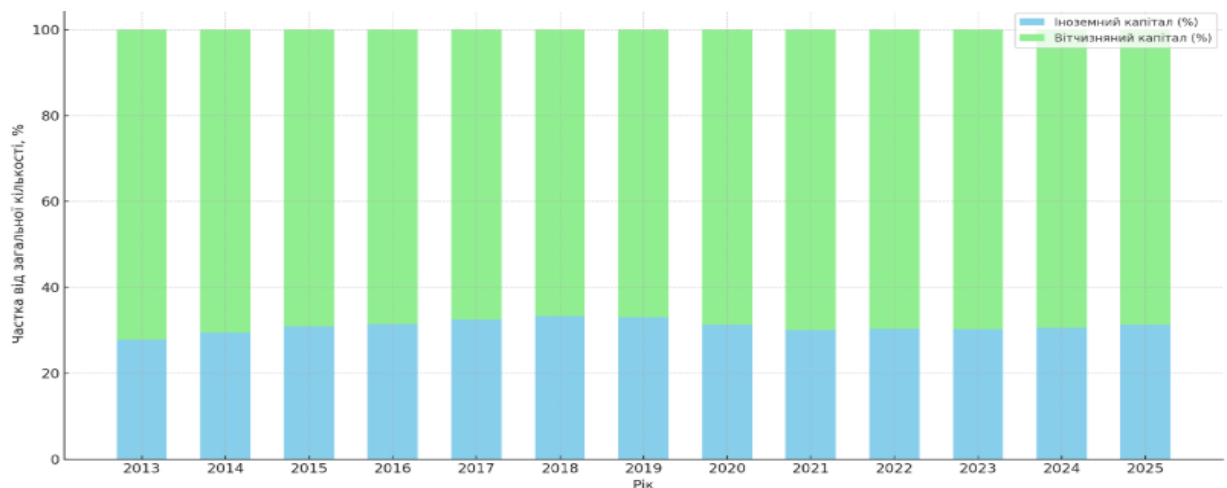

Рис. 2.3 Структура банківської системи України за формою капіталу, %

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Динаміка змін частки банківських установ з іноземним та вітчизняним капіталом у загальній структурі банківської системи України протягом 2013–2025 років показує, що упродовж усього досліджуваного періоду

простежується поступове зменшення питомої ваги банків з вітчизняним капіталом та, відповідно, збільшення частки банків з іноземною участю до 2019 року. Найвищу частку банків з іноземним капіталом було зафіксовано у 2019 році — близько 48%, що співпадає з періодом активного реформування фінансового сектору та «очищення» банківської системи.

Однак, починаючи з 2020 року, спостерігається тенденція до паралельного скорочення як кількості, так і частки банків з іноземним капіталом. До 2025 року їх питома вага зменшилася до 42,6%, що є наслідком впливу зовнішньоекономічних та геополітичних чинників.

Незважаючи на загальне зменшення кількості банківських установ, збереження значної частки іноземного капіталу в структурі банківської системи свідчить про важливу роль міжнародних фінансових інституцій в економіці України та потребу у подальшій інтеграції до світового фінансового простору.

Станом на 1 січня 2025 року в Україні функціонувало 26 банківських установ з іноземним капіталом. Загалом ці фінансові організації були представлені мережею з 2180 структурних підрозділів, що свідчить про значний рівень їхньої інтеграції у національну банківську інфраструктуру.

Найбільша концентрація підрозділів іноземних банків традиційно спостерігається в столиці — місті Києві, де зосереджено 380 відділень, що становить приблизно 17,4% усіх підрозділів іноземних банків на території України. Серед них лідером за кількістю структурних підрозділів виступає УкрСиббанк, який має 72 відділення лише у Києві.

З огляду на територіальне охоплення в межах України, найбільшу регіональну мережу серед банків з іноземним капіталом має Райффайзен Банк Аваль — 501 підрозділ. На другому місці за цим показником — УкрСиббанк, який налічує 307 структурних підрозділів по всій країні.

Ці дані демонструють не лише масштабність операційної діяльності окремих банків з іноземним капіталом, а й їхню стратегічну орієнтацію на

забезпечення широкого географічного охоплення клієнтів у різних регіонах держави.

Присутність банківських установ з іноземним капіталом у фінансовій системі України має низку характерних особливостей, які зумовлені як структурними рисами економіки країни, так і рівнем розвитку її фінансової інфраструктури. У пострадянських країнах з перехідною економікою, до яких належить і Україна, іноземні інвестиції, як правило, акумулюються саме в банківському секторі. Це пояснюється тим, що інші елементи фінансової системи, зокрема фондовий ринок, залишаються недостатньо розвиненими і не спроможні повноцінно виконувати функції залучення та перерозподілу капіталу.

У таких умовах банківська система відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності, є основним каналом інвестування та кредитування економіки. Особливо важливу функцію в цьому процесі виконують банки з іноземним капіталом, які не лише забезпечують додаткове фінансове вливання, але й впроваджують сучасні стандарти банківського управління, ризик-менеджменту та фінансової звітності, тим самим сприяючи підвищенню ефективності роботи всієї системи.

Станом на 1 січня 2025 року в Україні функціонувало 61 банківські установи, з яких 26 — з іноземною участю, що свідчить про відносно збалансовану присутність національного та іноземного капіталу в банківській сфері. Така структура сприяє підтримці системної стабільності, оскільки дозволяє поєднувати інноваційні підходи іноземних інвесторів із глибоким розумінням локального ринку, притаманним банкам з вітчизняним капіталом.

При цьому банки з українським капіталом зосереджуються переважно на обслуговуванні реального сектору економіки, зокрема малого і середнього бізнесу, що забезпечує розвиток внутрішнього ринку. Натомість банки з іноземною участю, маючи доступ до міжнародних фінансових ресурсів та

досвіду, є провідниками трансферу сучасних банківських технологій і сприяють інтеграції України у глобальний фінансовий простір.

Детальний аналіз банківських установ із залученням іноземного капіталу, з урахуванням країни походження інвесторів, обсягу статутного капіталу та активів, наведено у таблиці 2.4, що дозволяє оцінити вплив окремих міжнародних банківських груп на структуру та динаміку української банківської системи.

Таблиця 2.4

Банківські установи в Україні із залученням іноземного капіталу з урахуванням країни походження інвесторів, обсягу статутного капіталу та активів

Банківські установи	Країни походження інвесторів	Пит.вага у стат. капіталі, %	Статутний капітал, млрд. грн. станом на 01.01 2025	Загальні активи, млрд.грн.		
				01.01 2023	01.01 2024	01.01 2025
АТ "Райффайзен Банк"	Австрія 68,3 %;СБРР 30 %	98,3	6,15	187,29	203,55	133,60
АТ УКРСИББАНК	Франція - 59,99 %; СБРР 40 %	99,99	5,07	113,07	147,10	94,54
АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	Франція	99,99	1,22	79,25	111,09	79,95
АТ "ОТП БАНК"	Угорщина	100	6,19	100,42	111,01	84,11
АТ "СІТІБАНК"	США	100	0,20	52,20	68,95	69,35
АТ "КРЕДОБАНК"	Польща	99,6	2,25	41,62	58,82	42,63
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	Німеччина 100%	100	1,57	36,55	40,81	28,24
АТ "ІНГ Банк Україна"	Нідерланди	100,0	0,73	16,02	27,22	17,07
АТ "ПРАВЕКС БАНК"	Італія	100,0	1,25	10,55	11,23	8,93
АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	Швеція	100	0,30	5,32	8,06	8,27
АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	Греція	99,99	2,53	6,44	8,45	7,09
АТ "Дойче Банк ДБУ"	Німеччина	100	0,30	5,32	6,56	7,71
АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	Туреччина	100,0	0,36	2,28	2,62	1,78
АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	Нідерланди	100,0	0,25	1,18	1,26	1,22

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Дані таблиці характеризують, що банківські установи іноземних груп станом на 01.01.2025 року мають загальний власний капітал в Україні на суму

119,4 1 млрд.грн., у тому числі 28,4 млрд.грн. статутного капіталу, що відповідно складає 31,3% всього власного капіталу банківської системи України та 7,0% загального статутного капіталу вітчизняної банківської системи. Відповідно загальні активи банківських установ іноземних груп дорівнюють станом на 01.01.2025 року 925,2 млрд.грн. або 24,5% загальних активів національного банківського сектору.

Таким чином, слід відмітити, що при наявності лише 7% власного акціонерного капіталу, банки з іноземною участю забезпечують майже 25% від загального обсягу активних операцій національної банківської системи. Такий дисбаланс між часткою капіталу та масштабом активної діяльності свідчить про високу ефективність використання ресурсів, а також про стратегічну роль іноземних банківських груп у фінансуванні економіки України. Це підкреслює значущість їхньої присутності у структурі банківського сектору та підтверджує здатність іноземних інституцій впливати на динаміку розвитку фінансової системи країни, навіть за умов обмеженої частки в капіталі.

Необхідно зазначити, що характерною тенденцією є зростання на протязі 2023 року загальних активів всіх без виключення банківських установ іноземних груп. Але впродовж 2024 року більшість банків з іноземним капіталом значно скоротила загальний обсяг активних операцій, що є дуже негативною тенденцією минулого року. Так, у АТ «Райффайзен Банк» відбулося скорочення загальних активів на 34,4%, АТ «УКРСИББАНК» - на 35,9%, АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» - на 28,0%, АТ «ОТП БАНК» - на 24,2%, АТ «КРЕДОБАНК» - на 27,5%, АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК» – на 30,8%.

Впродовж минулого року тільки 3 банківських установи, а саме АТ "СІТІБАНК", АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК" та АТ "Дойче Банк ДБУ" демонстрували дуже незначне зростання загальних банківських активів.

Дані щодо участі іноземних держав у структурі власного статутного капіталу та загального обсягу активів банківської системи України станом на 01.01.2025 року представлені на рис.2.4. Ці дані дозволяють здійснити

порівняльний аналіз рівня присутності іноземного капіталу, а також оцінити вплив міжнародних фінансових груп на формування ресурсної бази та активних операцій банків в Україні.

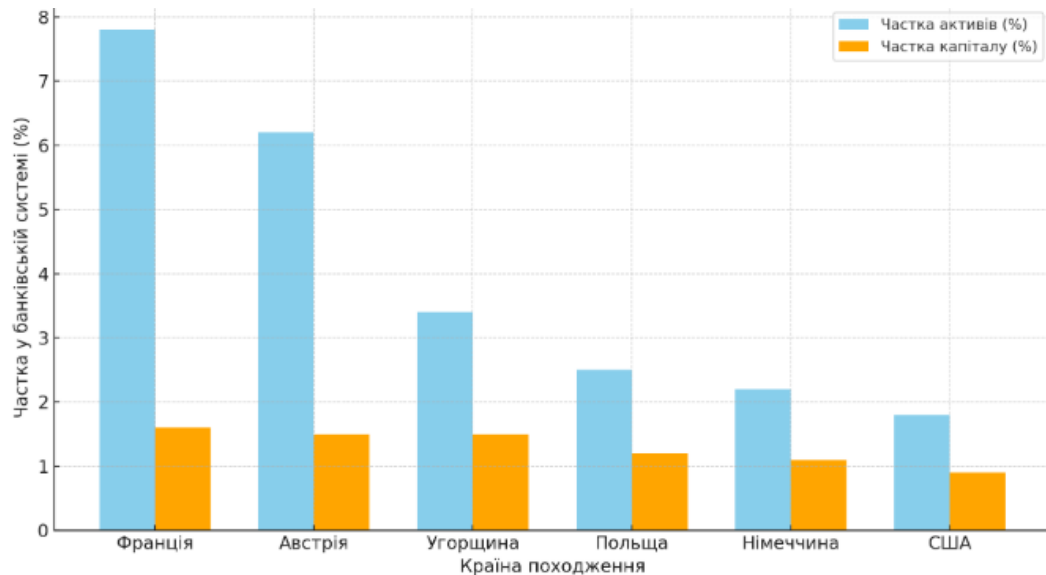

Рис.2.4 Частка іноземних банків за окремими країнами у структурі активів та статутного капіталу банківської системи України станом на 01.01.2025 року

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Станом на 01.01.2025 року ключові позиції у структурі загальних активів та статутного власного капіталу національної банківської системи України займають банківські установи кількох провідних європейських країн. Зокрема, найбільша частка активів контролюється банками Франції — 7,8%, при цьому їхня участь у статутному капіталі становить 1,6%. Відчутну присутність також мають банки Австрії, які утримують 6,2% загальних активів та 1,5% власного капіталу, а також банки Угорщини — 3,4% і 1,5% відповідно. Окрім зазначених країн, вагомий інвестиційний вплив на банківський сектор України здійснюють також банківські групи із Польщі, Німеччини та Сполучених Штатів Америки, що свідчить про зацікавленість міжнародного фінансового капіталу у функціонуванні та розвитку української банківської системи.

Порівняльний аналіз свідчить про те, що іноземні банківські групи, навіть володіючи відносно невеликою часткою статутного капіталу, можуть забезпечувати суттєвий обсяг активних операцій, що є індикатором їх ефективності, стабільності та вагомego впливу на фінансову систему країни.

Фінансові ресурси, основною частиною яких є зобов'язання банків з іноземним капіталом, є важливим джерелом фінансування їхньої діяльності, а їхня структура дозволяє оцінити рівень залежності від внутрішніх і зовнішніх ресурсів. Основними складовими зобов'язань виступають кошти фізичних і юридичних осіб, міжбанківські кредити, фінансування від материнських компаній та випущені цінні папери (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Ресурсна база банків з іноземним капіталом: структура зобов'язань та її зміни

Показники	01.01.2023		01.01.2024		01.01.2025		Зміни за період
	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	Тзр,%
Кошти інших банків,	4 381,8	0,71	2525,7	0,38	2003,8	0,26	-54,27
у т.ч.отримані у НБУ	3 899,4	0,63	-	-	-	-	х
Кошти клієнтів, усього у т.ч.:	576 209,8	92,9	632 593,0	94,0	733 721,1	95,6	+27,34
Кошти юридичних осіб	371 829,6	64,5	454 678,3	71,9	527 837,3	71,9	+42,0
з них на вимогу	324 196,0	87,2	338 457,1	74,4	392 315,0	74,3	+21,0
Кошти фізичних осіб	203 691,1	35,5	177 318,4	28,1	205 571,0	28,1	+0,9
з них на вимогу	148 641,2	73,0	124 453,5	70,2	142 440,1	69,3	-4,2
Боргові цінні папери, емітовані банком	1,8	х	-	-	-	-	х
Субординований борг	3 815,5	0,62	1 630,1	0,24	421,1	0,05	-88,9
Усього зобов'язань	620 254,8	100,0	671 811,9	100,0	767 134,2	100,0	+23,7

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

За період з 01.01.2023 по 01.01.2025 ресурсна база банків з іноземним капіталом зазнала помітних змін як за обсягом, так і за структурою.

Загальний обсяг зобов'язань банків збільшився на 23,7%: з 620,3 млрд.грн. станом на початок 2023 року до 767,1 млрд.грн.на початок 2025

року. Це свідчить про поступове відновлення та нарощення активності банків навіть в умовах макроекономічної нестабільності.

Кошти інших банків скоротилися на 54,27%, що відображає зниження потреби у короткостроковому міжбанківському фінансуванні або зменшення доступу до нього. Зокрема, кошти, отримані від НБУ, взагалі зникли зі структури зобов'язань, що може свідчити про підвищення самостійності банків у забезпеченні ліквідності.

Кошти клієнтів залишаються основним джерелом ресурсів, їхня частка зросла з 92,9% до 95,6% у загальній структурі зобов'язань. Абсолютний приріст становив 127,34%. Кошти юридичних осіб суттєво збільшилися — на 42%, їхня питома вага стабілізувалася на рівні 71,9% в структурі клієнтських коштів. Переважна частина цих коштів розміщена на рахунках на вимогу (понад 74%), що вказує на орієнтацію бізнесу на гнучкість у розпорядженні ліквідністю. Кошти фізичних осіб також зросли на 0,9%, однак їх частка у загальній структурі дещо знизилася (з 35,5% до 28,1%). При цьому депозити на вимогу залишаються домінуючими (близько 69–73%), що відображає обережну поведінку населення щодо довгострокового заощадження.

Субординований борг продемонстрував різке скорочення на 88,9%, що може бути наслідком дострокового погашення таких зобов'язань або їх заміни іншими джерелами фінансування. Боргові цінні папери та інші позикові кошти практично зникли зі структури ресурсної бази, що вказує на зниження привабливості таких запозичень.

Отже, за період 2023–2025 років ресурсна база банків з іноземним капіталом демонструвала зростання обсягів і зміцнення стійкості завдяки активному залученню коштів клієнтів, насамперед юридичних осіб. Зниження залежності від міжбанківських запозичень та субординованого боргу свідчить про посилення внутрішньої фінансової автономії банків. Структура залучених ресурсів стала більш диверсифікованою, орієнтованою на внутрішні джерела, стабільною та спрямованою на довгострокову підтримку ліквідності, що забезпечує кращу адаптивність до викликів економічного середовища. Частка

фінансових ресурсів іноземних банківських установ за окремими видами в банківській системі України надана у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Частка фінансових ресурсів іноземних банків за окремими видами в банківській системі України (у % до банківської системи)

Показники	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025	Зміна, п.п.
Кошти інших банків	20,6	12,1	12,6	-8,0
Кошти клієнтів, усього у т.ч.:	29,8	25,9	26,0	-3,8
Кошти юридичних осіб	39,4	34,4	33,7	-5,7
у т.ч. на вимогу	41,5	33,8	32,4	-9,1
Кошти фізичних осіб	21,8	16,4	16,9	-4,9
у т.ч. на вимогу	24,5	17,9	17,8	-6,7
Боргові цінні папери та інші позикові кошти	0,9	-	-	х
Субординований борг	36,7	21,5	6,0	-30,7
Усього зобов'язань	100,0	100,0	100,0	х

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Кошти інших банків за аналізований період поступово знижувалися: з 20,6% у 2023 році до 12,6% у 2025 році. Це вказує на скорочення залежності банків від міжбанківських запозичень.

Кошти клієнтів у цілому зберігали відносно стабільну частку в загальній структурі зобов'язань — близько 26%, що свідчить про збереження високого рівня довіри клієнтів навіть у складних економічних умовах. При цьому кошти юридичних осіб протягом періоду демонстрували зниження питомої ваги (з 39,4% до 33,7%). Зокрема, кошти на вимогу також скоротилися (з 41,5% до 32,4%), що може свідчити про зменшення обсягів ліквідності серед корпоративних клієнтів або переорієнтацію на інші фінансові інструменти. Кошти фізичних осіб утримували частку в межах 16,4–16,9%, що відображає відносну стабільність приватних вкладів. Частка коштів на вимогу фізичних осіб теж залишалася майже незмінною.

Субординований борг значно скоротився — з 36,7% у 2023 році до лише 6,0% у 2025 році. Це вказує на зменшення обсягів залучення довгострокових субординованих ресурсів, можливо, через зміну стратегій капіталізації або складніші умови залучення на фінансовому ринку.

Активи банківських установ характеризують розміщення фінансових ресурсів, що класифікуються за напрямками використання з метою одержання прибутку (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

Структура та динаміка активів банківських установ іноземних груп

Показники	01.01.2023		01.01.2024		01. 01. 2025		Зміни за період
	млн.грн.	%	млн.грн.	%	млн.грн.	%	Тзр,%
Грошові кошти та їх еквіваленти	52 452,5	7,6	83 912,4	11,0	99 707,4	11,2	+90,1
Кошти в ін.банках	135 561,1	19,5	123 684,7	16,2	176 894,5	19,9	+30,5
Кредитна заборгованість клієнтів, з них	233 495,3	33,6	154 980,9	20,3	173 006,0	19,5	-25,9
-юридичних осіб	198 872,5	85,2	139 652,4	90,1	154 420,8	89,3	-22,4
-фізичних осіб	34 622, 9	14,8	15 328,6	9,9	18 585,2	10,7	-46,3
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю	17 022,9	2,5	52 780,8	6,9	90 281,3	10,2	+430,4
у т.ч. що рефінансуються НБУ	14 120,8	83,0	31 275,6	59,3	60 734,4	67,3	+330,1
Цінні папери, які обліковуються за амортиз.собівартістю	215 058,2	31,0	319 597,2	41,9	318 063,7	35,9	+47,9
у т.ч. що рефінансуються НБУ	193 788,5	90,1	257 435,2	80,5	253 668,5	79,8	+30,9
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	205,5	0,03	223,5	0,03	84,3	x	-59,0
Основні засоби та НМА	15 609,6	2,2	12 643,6	1,7	13 760,2	1,6	-11,8
Усього чисті активи	694 413,8	100,0	763 615,3	100,0	886 487,1	100,0	+27,7
Усього резервів	61 504,8	8,1	42 596,2	5,3	38 673,2	4,2	-37,1

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Протягом аналізованого періоду чисті активи банків з іноземним капіталом зросли на 27,7%, з 694,4 млрд. грн. до 886,5 млрд. грн., що свідчить

про активне розширення їхньої діяльності навіть в умовах складного економічного середовища.

Грошові кошти та їх еквіваленти зазнали суттєвого зростання — на 90,1%, збільшивши свою частку в активах з 7,6% до 11,2%. Це відображає посилення ліквідності банківських установ і прагнення підтримувати гнучкість у керуванні активами. Кошти в інших банках збільшилися на 30,5%, що може вказувати на активізацію міжбанківських операцій або зростання обсягів розміщення в надійних фінансових установах. Їхня частка в структурі активів залишається стабільною — близько 16–20%.

Кредитна заборгованість клієнтів зазнала значного скорочення — на 25,9%, зокрема: заборгованість юридичних осіб зменшилася на 22,4%, заборгованість фізичних осіб скоротилася ще суттєвіше — на 46,3%. Зниження обсягів кредитування свідчить про підвищення обережності банків щодо ризиків в умовах нестабільності.

Цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю, зросли у понад 5 разів, а їхня частка в активах збільшилася з 2,5% до 10,2%. Переважна частина цих паперів є рефінансованою НБУ, що підкреслює роль державної підтримки у забезпеченні ліквідності. Цінні папери за амортизованою собівартістю зросли на 47,9%, залишаючись основною складовою інвестиційного портфеля банків (близько 36% активів на початок 2025 року). Частка паперів, що рефінансуються НБУ, лишається високою (близько 80%), що свідчить про орієнтацію на безризикові інструменти.

Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії скоротилися на 59%, а їх частка стала незначною в загальній структурі активів. Основні засоби та нематеріальні активи дещо зменшилися — на 11,8%, що може бути пов'язано з оптимізацією витрат або продажем частини нерухомості та іншого майна.

Резерви під активні операції знизилися на 37,1%, що може свідчити як про зменшення ризикованості активів, так і про зміну підходів до формування резервів у контексті регуляторних вимог.

Таким чином, упродовж 2023–2025 років загальне зростання чистих активів свідчить про стабільність та адаптивність банків в умовах кризи. Структура активів банківських установ іноземних груп зазнала якісних змін, що відобразилося в істотному зростанні обсягів ліквідних активів та інвестицій у цінні папери при одночасному скороченні кредитного портфеля, що свідчить про підвищення обережності банків у кредитній політиці. Іноземні банки активно диверсифікують портфель через інвестиції в цінні папери. Зменшення рівня резервування та переорієнтація на безризикові інструменти свідчать про стратегічний перехід банків до консервативнішої моделі управління активами, спрямованої на зниження фінансових ризиків і забезпечення стабільності діяльності в умовах макроекономічної турбулентності та невизначеності.

У таблиці 2.8 Надана питома вага активів іноземних банків в банківській системі України.

Таблиця 2.8

Питома вага основних активів іноземних банків в чистих активах банківської системи України (у % до банківської системи)

Показники	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025	Зміна, п.п.
Грошові кошти та їх еквіваленти	33,5	28,7	29,2	-4,3
Кошти в інших банках	37,2	30,6	37,7	0,5
Кредитна заборгованість клієнтів, з них	34,0	22,6	21,0	-13,0
-юридичних осіб	36,0	26,5	25,7	-10,3
-фізичних осіб	25,8	9,6	8,4	-17,4
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю	6,3	11,6	15,6	9,3
Цінні папери, які обліковуються за амортиз.собівартістю	38,8	40,2	35,3	-3,5
Усього чисті активи	100,0	100,0	100,0	x

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Проведений аналіз дозволяє виділити основні тенденції у формуванні активів, зумовлені як внутрішніми факторами економічного середовища, так і

зовнішньополітичними викликами. Насамперед варто відзначити зменшення питомої ваги грошових коштів та їх еквівалентів у структурі чистих активів. Зниження з 33,5% до 29,2% (на 4,3 процентного пункту) свідчить про оптимізацію іноземними банками обсягів ліквідних резервів на користь інших інструментів розміщення фінансових ресурсів. Подібні коливання спостерігаються за коштами в інших банках. Після зниження їх питомої ваги у 2024 році до 30,6%, у 2025 році відбулося зростання до 37,7%. Така динаміка може свідчити про зміну вартості розміщення коштів на міжбанківському ринку.

Найбільш вираженою тенденцією є скорочення питомої ваги кредитної заборгованості клієнтів, яка зменшилася з 34,0% у 2023 році до 21,0% у 2025 році. Особливо помітним є падіння обсягу кредитування фізичних осіб (з 25,8% до 8,4%), що свідчить про зростання ризиків у споживчому кредитуванні та перегляд іноземними банками власних кредитних стратегій. Зменшення обсягів кредитування юридичних осіб також є суттєвим (на 10,3 п.п.), однак відбувалося дещо поміркованіше порівняно з фізичними особами.

Одночасно з цим спостерігається суттєве зростання питомої ваги цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю, з 6,3% до 15,6%. Це свідчить про активізацію інвестування в інструменти, які забезпечують вищу ліквідність. Натомість частка цінних паперів, що обліковуються за амортизованою собівартістю, знизилася на 3,5 п.п., що свідчить про зменшення інтересу до довгострокових фінансових вкладень із фіксованою доходністю.

Таким чином, структура активів іноземних банків у банківській системі України за останні два роки зазнала значних змін, що відображають перехід до більш обережної стратегії управління ризиками. Пріоритет віддається ліквідним активам та менш ризикованим інвестиціям, тоді як кредитування, особливо фізичних осіб, істотно скоротилося. Це відповідає загальним глобальним трендам, характерним для періодів економічної та політичної нестабільності.

Оцінювання складових прибутку банків з іноземним капіталом, надано у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Динаміка складових прибутку банківських установ іноземних груп

Показники	01.01.2023	01.01.2024	01. 01. 2025	Зміни за період
	млн.грн.	млн.грн.	млн.грн.	Тзр, %
Чистий процентний дохід	52 157,4	61 781,6	61 683,9	+18,3
Чистий комісійний дохід	10 113,0	7 820,4	7 534,5	-25,5
Торговий результат	10 620,5	6 145,6	6 361,5	-40,1
Витрати на формування резервів	42 530,5	4 944,6	737, 7	-98,3
Адміністративні та інші операційні витрати	31 800,5	27 411,4	30 745,4	-3,3
Усього чистий прибуток/збиток	-387,7	22 418,4	22 511,7	x

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Аналіз динаміки основних складових прибутку банківських установ із іноземним капіталом за період з 01.01.2023 до 01.01.2025 року свідчить про істотні зміни в структурі доходів і витрат, що безпосередньо вплинули на формування кінцевого фінансового результату.

Насамперед варто відзначити значне зростання чистого процентного доходу — з 52 157,4 млн. грн. у 2023 році до 61 683,9 млн. грн. у 2025 році, що становить приріст на 18,3%. Це свідчить про підвищення ефективності основної діяльності банків, пов'язаної з розміщенням кредитних ресурсів та управлінням процентною маржею.

У той же час спостерігається помітне скорочення чистого комісійного доходу на 25,5%. Зменшення обсягів доходів від надання комісійних послуг (з 10 113,0 млн. грн. до 7 534,5 млн. грн.) є наслідком зниження активності клієнтів.

Ще суттєві негативні зміни зафіксовані за показником торгового результату: скорочення на 40,1% за аналізований період (з 10 620,5 млн грн до 6 361,5 млн грн). Це свідчить про підвищення волатильності фінансових

ринків та зростання ризиків при операціях з цінними паперами, валютою та іншими фінансовими інструментами.

Окремо слід відзначити різке скорочення витрат на формування резервів — на 98,3% (з 42 530,5 млн грн у 2023 році до 737,7 млн грн у 2025 році). Така динаміка свідчить про зниження ризиків кредитного портфеля та покращення якості активів банківських установ, що є позитивною ознакою зміцнення фінансової стійкості системи. Адміністративні та інші операційні витрати за аналізований період дещо зменшилися (на 3,3%), однак у 2025 році спостерігається їх незначне зростання після зниження у 2024 році. Це може бути пов'язано як із підвищенням операційної активності банків, так і з адаптацією до нових ринкових умов.

Загальний фінансовий результат демонструє кардинальне поліпшення: якщо на початок 2023 року банки фіксували збиток у розмірі 387,7 млн. грн., то станом на початок 2025 року чистий прибуток становив 22 511,7 млн.грн. Така позитивна динаміка свідчить про успішне відновлення банківської діяльності іноземних установ в Україні, підвищення ефективності їхньої роботи та зменшення впливу кризових явищ.

Отже, аналіз даних свідчить про тенденцію до посилення прибутковості банків із іноземним капіталом, що забезпечується зростанням процентних доходів, зниженням кредитних ризиків та контролем за витратами в умовах змін зовнішнього середовища.

Динаміка показників формування фінансових результатів банків з іноземним капіталом в порівнянні із банківською системою України надано в таблиці 2.10. Розглянувши динаміку основних відносних показників діяльності банківських установ з іноземним капіталом за період з 01.01.2023 до 01.01.2025 року, можна зробити низку важливих висновків щодо процесів формування їхніх фінансових результатів.

Таблиця 2.10

Динаміка показників формування фінансових результатів банків з іноземним капіталом в порівнянні із банківською системою України, %

№	Показники	01.01.2023	01.01.2024	01. 01. 2025	Зміни за період
1.	Чиста процентна маржа прибутку банківських установ іноземних груп	7,51	8,09	6,96	-0,55
	Чиста процентна маржа банків України	6,45	6,83	6,84	0,39
2.	Рентабельність активів банківських установ іноземних груп	-0,06	2,94	2,54	х
	Рентабельність активів банків України	0,93	2,82	3,03	2,1
3.	Рентабельність власного капіталу банківських установ іноземних груп	-0,52	24,42	18,86	х
	Рентабельність власного капіталу банків України	10,15	28,05	27,14	16,99

Джерело: розраховано автором за матеріалами [50]

Показник чистої процентної маржі банківських установ іноземних груп у 2023–2025 роках зазнав зниження з 7,51% до 6,96%, що становить скорочення на 0,55 процентних пункти. Така динаміка може свідчити про зменшення ефективності розміщення активів або зростання конкуренції на банківському ринку. Для порівняння, середня чиста процентна маржа для всієї банківської системи України демонструвала зростання з 6,45% до 6,84%, що вказує на загальне поліпшення дохідності банківських операцій у країні.

Рентабельність активів банків з іноземним капіталом зросла з негативного рівня (-0,06% на початок 2023 року) до 2,54% на початок 2025 року. Це свідчить про успішне відновлення операційної ефективності та зменшення витратних ризиків. Для банківської системи України в цілому цей показник також зріс, досягнувши 3,03% (+2,1 процентних пункти), що свідчить про загальне оздоровлення фінансового сектору.

Рентабельність власного капіталу банківських установ іноземних груп продемонструвала особливо помітне відновлення: із негативного значення (- 0,52%) у 2023 році до 18,86% у 2025 році. Таке суттєве поліпшення свідчить про зростання ефективності використання власного капіталу банків і стабілізацію їхньої фінансової діяльності. Однак у середньому по банківській системі України рентабельність власного капіталу залишалася вищою (27,14% у 2025 році), що вказує на певне відставання банків з іноземним капіталом від загальногалузових тенденцій, незважаючи на позитивну динаміку.

У цілому аналіз показників свідчить, що банки з іноземним капіталом поступово відновлюють свою прибутковість та фінансову стійкість. Водночас наявність певного відставання від середніх показників по банківській системі України свідчить про необхідність подальшого вдосконалення стратегії розвитку, підвищення конкурентоспроможності та адаптації до специфічних умов українського фінансового ринку.

2.3 Аналіз досвіду інтеграції іноземного капіталу в банківські сектори зарубіжних держав

Глобальні процеси економічної інтеграції суттєво трансформували механізми залучення іноземного банківського капіталу в національні фінансові системи. У контексті аналізу світового досвіду вивчення ролі іноземного капіталу в банківській сфері, доцільним є *класифікування країн світу за рівнем проникнення іноземних банківських структур у їх національні фінансові системи*. Відповідно до наукових підходів вітчизняних економістів, усі країни умовно поділяються на три основні групи:

Перша група. *Розвинені країни з обмеженим рівнем присутності іноземного банківського капіталу.* У таких державах, як США, Німеччина, Швейцарія та Японія, функціонування банківського сектору історично

базується на потужних національних банківських установах, а частка активів, що припадає на іноземні банки, є незначною — як правило, не перевищує 5–8%. Це зумовлено як високою стабільністю внутрішніх фінансових інститутів, так і дієвими регуляторними обмеженнями щодо входження зовнішнього капіталу.

Друга група. *Країни з домінуванням іноземного капіталу в банківському секторі.* У цій групі іноземні банки повністю або майже повністю контролюють національну банківську систему. Часто таке домінування є наслідком банківських криз, приватизації державних банків або ліберальної політики щодо іноземних інвестицій у фінансову сферу. Прикладами таких країн можуть слугувати низка держав Центральної Америки та Балканського регіону.

Третя група. *Країни з помірним або варіативним рівнем участі іноземного банківського капіталу.* До цієї категорії належить, зокрема, Україна. Тут частка іноземного капіталу в активах банківської системи може коливатися в досить широкому діапазоні — від 15% до 80%, залежно від економічної та політичної ситуації, регуляторної політики, макрофінансових умов і стратегій самих інвесторів. Подібна ситуація притаманна й іншим державам, що перебувають у процесі інтеграції до світової економіки. [47].

Таким чином, вивчення міжнародного досвіду функціонування іноземного банківського капіталу дозволяє краще зрозуміти потенційні переваги та ризики, пов'язані з його залученням, і створити ефективну модель регулювання цього процесу на національному рівні.

У сучасному глобалізованому фінансовому середовищі спостерігаються суттєві відмінності у підходах різних країн до інтеграції іноземного банківського капіталу, що проявляються як у рівні відкритості банківських систем, так і в державній регуляторній політиці. Враховуючи ці особливості, можна умовно класифікувати банківські системи країн світу на чотири основні категорії. Такий поділ базується на відмінностях у структурі банківського

сектора, рівні присутності іноземного капіталу та ступені лібералізації фінансового ринку [48, с.45].

Перша категорія охоплює розвинуті держави Центральної та Західної Європи, банківські системи яких характеризуються високою конкурентоспроможністю та стабільністю на глобальному рівні. До групи належать, зокрема, Німеччина, Італія, Франція та Іспанія. Ці країни проводять помірковану або навіть стриману політику щодо доступу іноземних банків до внутрішнього ринку, застосовуючи низку регуляторних обмежень, зокрема щодо придбання національних банківських установ або обмеження щодо відкриття нових філій іноземних фінансових організацій (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11

Динаміка участі іноземного капіталу в банківських системах країн першої групи

Роки	Частка активів іноземних банків країн ЄС в загальних активах банків окремих країн, %				Частка активів іноземних банків країн-не членів ЄС в загальних активах банків окремих країн, %			
	Німеччина	Франція	Італія	Іспанія	Німеччина	Франція	Італія	Іспанія
2019	9,6	10,6	17,0	10,9	1,4	1,1	0,4	0,5
2020	9,9	10,8	13,8	10,1	1,6	1,2	0,7	0,5
2021	9,6	9,8	12,9	9,7	1,1	1,0	0,6	0,5
2022	9,5	10,1	13,1	9,9	1,1	1,0	0,7	0,5
2023	10,1	10,0	14,2	10,2	1,2	1,0	0,6	0,5
2024	9,8	9,9	14,6	10,1	1,1	1,1	0,5	0,4

Джерело: складено автором за матеріалами [49]

Упродовж 2019–2024 років частка активів іноземних банків із країн-членів ЄС у загальному обсязі активів банківської системи країн першої групи перебувала в межах 9–17%, тоді як частка банків із країн, що не входять до Європейського Союзу, була значно нижчою — лише 0,4–1,6%.

Особливу увагу заслуговує банківська система Німеччини, яка є однією з найбільших і найдиференційованіших у Європі. У країні функціонує понад 4 тисячі банківських і кредитних установ, що значно перевищує відповідні показники у Великобританії (в 5 разів) і Франції (у 2,7 рази). При цьому концентрація банківського капіталу залишається низькою: п'ять найбільших

банків контролюють лише 22% сукупних банківських активів країни. Для порівняння, у більшості країн Центральної та Східної Європи цей показник варіюється в межах 40–50%.

Функціонування банківської системи Німеччини ґрунтується на принципі функціональної спеціалізації, що передбачає поділ банків за основними видами діяльності (інвестиційне, роздрібне, іпотечне банківництво тощо). Така модель сприяє формуванню тісних і довгострокових взаємин між банками та корпоративними клієнтами, що, у свою чергу, ускладнює або стримує процес входження іноземного капіталу.

Попри це, в Німеччині представлена значна кількість іноземних банківських установ — близько 300 банків із понад 50 країн світу. Проте їхня діяльність переважно зосереджена на обслуговуванні торговельних операцій і фінансових трансакцій клієнтів, що мають зв'язки з відповідними країнами-донорами капіталу. Таким чином, іноземні банки тут не відіграють системоутворюючої ролі, а виконують допоміжну функцію у сфері міжнародного фінансового посередництва.

У таких країнах, як Італія та Іспанія, політика у сфері банківського сектора має виражений протекціоністський характер. Регулятори проводять політику підтримки інтересів національного фінансового капіталу, стримуючи надмірну експансію як з боку іноземних інвесторів, так і власних банків за кордон. Такий підхід дозволив зберегти значний вплив держави на формування структури банківського ринку та підтримати розвиток великих вітчизняних банків.

Завдяки цій політиці в Італії сформувалася потужна система національних банківських груп, серед яких особливо вирізняються Unicredit Group та Intesa Sanpaolo. Водночас присутність іноземного капіталу в банківській сфері країни залишається обмеженою: станом на 2024 рік у країні функціонувало 58 банків з іноземною участю, що свідчить про зважене ставлення держави до відкритості фінансового ринку.

В Іспанії спостерігається подібна ситуація. Уряд країни переважно зосереджувався на внутрішній підтримці та зміцненні національних банків, що дало змогу створити впливові міжнародні банківські групи — Banco Santander та BBVA, які є одними з найвідоміших фінансових груп у світі.

У Франції національна підтримка банківського сектору має високий рівень організованості та результативності. Завдяки активному втручання регулятора в стратегічно важливі фінансові процеси, було створено банкігигант BNP Paribas, а також реорганізовано та модернізовано такі фінансові установи, як Crédit Lyonnais (нині Calyon) і Société Générale. На початок 2025 року в країні функціонувало 93 банки та філії іноземних банків, однак їхня роль на ринку є доволі обмеженою: частка активів таких банків не перевищує 10% загального обсягу банківських активів Франції. Це вказує на стабільне домінування національного капіталу в структурі банківської системи.

До другої категорії входять країни *Центральної, Східної та Північної Європи*, де іноземні банки мають суттєвий вплив на функціонування національного банківського сектора. Найчастіше йдеться про експансію фінансових інститутів із сусідніх або економічно сильніших країн. До цієї групи можна віднести Австрію, Бельгію, Фінляндію, Данію, Ірландію, Португалію та Нідерланди, а також Грецію та Швецію, які мають проміжну модель регулювання доступу іноземного капіталу.

У країнах цієї групи спостерігається значний рівень відкритості банківських ринків для іноземного капіталу. За статистикою за 2018–2024 роки, питома вага активів іноземних банків у загальному обсязі банківських активів коливалася в межах від 14% до 78%, залежно від країни. Варто зазначити, що Нідерланди є винятком із цієї тенденції, демонструючи більш стриману динаміку інтеграції іноземного банківського капіталу.

Така модель інтеграції сприяє підвищенню конкуренції на внутрішніх ринках, але водночас зумовлює залежність національних банківських систем від рішень транснаціональних фінансових груп, що створює додаткові ризики у періоди глобальних економічних коливань (таблиця 2.12).

Австрія демонструє особливий стратегічний підхід до залучення іноземного банківського капіталу. Попри відносно невеликі масштаби власного внутрішнього ринку, країна має амбіцію стати ключовим банківсько-фінансовим центром Центральної Європи. Для цього створено сприятливе регуляторне середовище, яке не залежить від походження капіталу.

Таблиця 2.12

Динаміка участі іноземного капіталу
в банківських системах країн другої групи

Країна	Частка активів іноземних банків країн ЄС в загальних активах банків окремих країн, %						Частка активів іноземних банків країн-не членів ЄС в загальних активах банків окремих країн, %					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Австрія	21,5	18,8	14,7	15,1	15,2	16,1	5,4	4,6	4,7	4,5	4,2	4,2
Бельгія	20,7	21,1	23,6	25,2	24,6	25,1	4,3	5,3	7,1	6,5	5,1	4,5
Фінляндія	64,9	69,7	78,3	78,0	70,1	72,3	0,1	-	-	-	0,6	0,5
Данія	17,1	15,5	17,8	16,6	17,0	16,8	2,3	2,2	2,0	2,0	1,0	1,8
Ірландія	46,7	47,4	43,1	42,9	39,1	40,6	12,0	8,3	6,9	6,0	5,9	6,9
Португалія	23,0	21,6	22,3	22,5	24,1	23,2	0,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Нідерланди	15,8	3,7	3,4	3,3	2,9	3,1	1,5	2,0	1,9	1,6	1,1	1,5

Джерело: складено та розраховано автором за матеріалами [49]

Банківський сектор Австрії характеризується стабільністю і структурною сталістю. У 2024 році в країні діяло 880 банківських установ, а з урахуванням їх філій — понад 5 тисяч одиниць. Варто зазначити, що з 26 філій іноземних банків, зареєстрованих у країні, усі, крім однієї (American Express Bank Ltd), є представниками фінансових установ із країн-членів ЄС. Це свідчить про глибоку інтеграцію австрійської банківської системи в єдиний європейський фінансовий простір.

Австрійські банки активно функціонують у гібридному форматі: змішана структура власності є типовим явищем. Наприклад, Bank Austria Creditanstalt AG, який є однією з провідних установ країни, контролюється німецьким HypoVereinsbank, що, своєю чергою, входить до складу італійської

банківської групи UniCredit. Це відображає високий рівень транснаціонального переплетення капіталів у банківській сфері.

Крім внутрішньої стабільності, Австрія активно експортує банківські послуги, особливо на ринки країн Центральної та Східної Європи. Така експансія зумовлена економічним потенціалом цих регіонів, а також стратегічним прагненням австрійських банків отримати нові ринки збуту. Найбільше дочірніх банків австрійського походження працює в Угорщині та Чехії (по 8 установ у кожній). Також потужна присутність спостерігається в Хорватії, Боснії і Герцеговині, Сербії, Чорногорії та на Мальті — по 6 банків у кожній із цих країн.

На початок 2025 року австрійські банки володіли 52 філіями та 50 представництвами за кордоном, що демонструє їхню активну міжнародну позицію. В Україні австрійський капітал також представлений — одним із найвідоміших прикладів є Райффайзен Банк Аваль, який є провідним банком на національному ринку завдяки надійності, європейським стандартам обслуговування та довірі клієнтів.

До третьої категорії належать країни, які відіграють ключову роль у глобальній фінансовій інфраструктурі завдяки наявності розвинених міжнародних фінансових центрів. Ці держави створили сприятливі умови для розміщення значної кількості філій, представництв та дочірніх компаній іноземних банків, що сприяє активному припливу зовнішнього капіталу в їхню банківську систему. До цієї категорії відносяться Великобританія, Люксембург і Швейцарія (таблиця 2.13).

У країнах цієї групи частка активів іноземних банків коливається від 24,0% до 83,7%, що свідчить про високу відкритість банківського сектору для міжнародного фінансового капіталу. Великобританія, зокрема Лондон, є одним із найпотужніших світових фінансових центрів. Тут кількість іноземних банків перевищує кількість національних, що є унікальним явищем у світовій практиці. Іноземні банківські установи у Великобританії переважно спеціалізуються на таких напрямках, як: операції на євrorинку; фінансування

транснаціональних компаній; інвестування в зовнішню торгівлю; надання міжнародних кредитних ліній.

Таблиця 2.13

Динаміка участі іноземного капіталу
в банківських системах країн третьої групи

Роки	Частка активів іноземних банків країн ЄС в загальних активах банків окремих країн, %			Частка активів іноземних банків країн-не членів ЄС в загальних активах банків окремих країн, %		
	Велико-британія	Люксембург	Швейцарія	Велико-британія	Люксембург	Швейцарія
2019	27,9	85,0	64,9	25,6	10,0	0,1
2020	25,3	82,5	69,7	25,8	12,8	-
2021	27,4	83,7	78,3	24,0	10,3	-
2022	28,5	83,1	80,1	25,1	10,1	-
2023	28,1	80,2	75,1	26,2	10,5	-
2024	27,9	83,1	74,2	25,4	10,5	-

Джерело: складено та розраховано автором за матеріалами [49]

Ці банки займають провідні позиції у банківській системі країни за обсягом активів, і їхня сукупна частка перевищує 50% загального банківського капіталу.

Швейцарія історично асоціюється з високим рівнем банківської конфіденційності, що стало основою її репутації як "тихої гавані" для капіталів з усього світу. Тут діє помірна податкова політика та суворе регулювання фінансової інформації, що сприяє припливу великих обсягів іноземного приватного та корпоративного капіталу. Швейцарські банки мають розвинену інфраструктуру для приватного банкінгу, управління активами та офшорного фінансування.

Люксембург також виступає важливим банківським хабом Європи, де зосереджено значну кількість представництв і дочірніх компаній провідних європейських та світових банківських груп. Фінансова політика країни базується на прагненні до фінансової стабільності, гнучкому законодавстві та інноваційній фінансовій інфраструктурі. У Люксембурзі діють всі основні європейські фінансові інституції, зокрема фонди, інвестиційні компанії, а також відомі банки з Франції, Німеччини, Італії, США, Японії тощо.

Четверта категорія країн охоплює нових членів Європейського Союзу, які приєдналися до об'єднання переважно після 2004 року. До цієї групи належать: Болгарія, Чехія, країни Балтії (Латвія, Литва, Естонія), Угорщина, Румунія, Словенія, Словаччина та Польща (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14

Динаміка участі іноземного капіталу
в банківських системах країн четвертої групи

Країна	Частка активів іноземних банків країн ЄС в загальних активах банків окремих країн, %						Частка активів іноземних банків країн-не членів ЄС в загальних активах банків окремих країн, %					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Болгарія	79,5	81,2	81,5	77,5	75,2	78,1	2,1	2,1	2,2	1,9	2,2	2,1
Чехія	91,4	90,8	89,6	80,5	80,6	85,2	-	-	-	-	-	-
Естонія	98,0	97,3	94,8	91,5	93,1	95,3	-	-	-	-	-	-
Латвія	51,0	62,1	62,5	50,1	49,0	49,5	7,1	5,9	6,3	5,1	5,0	6,1
Литва	84,0	84,9	83,8	87,5	89,1	85,2	-	-	-	-	-	-
Угорщина	54,3	57,5	56,3	59,1	54,1	56,5	3,0	3,0	-	-	-	-
Румунія	82,1	79,4	76,0	86,5	82,9	84,1	-	-	-	-	-	-
Словенія	28,3	30,1	29,0	28,1	27,2	27,8	-	-	-	-	-	-
Словаччина	83,4	92,5	96,1	81,0	80,1	82,5	-	-	-	-	-	-
Польща	68,1	62,6	63,7	59,0	64,9	65,9	8,4	8,5	8,2	8,6	10,2	9,3

Джерело: складено автором за матеріалами [49]

Ці держави проходили перехідний етап від командно-адміністративної до ринкової економіки, що супроводжувався активним залученням іноземного капіталу в банківську сферу. Іноземні банки відіграли важливу роль у модернізації банківських систем цих країн, підвищенні конкурентоспроможності, забезпеченні ліквідності та розвитку фінансових технологій. Національні уряди зазвичай підтримували цей процес, розглядаючи його як механізм інтеграції до європейського фінансового простору.

У банківських системах країн, що належать до четвертої групи нових членів Європейського Союзу, частка активів банків з капіталом із країн ЄС у

структурі сукупних банківських активів у період з 2018 по 2024 рік коливалася в межах від 49% до 98%. Це свідчить про надзвичайно високий рівень інтеграції іноземного капіталу в банківські системи цих держав. Єдиним винятком у цьому контексті є Словенія, де частка іноземних банків не перевищувала 30%, що можна пояснити сильнішими позиціями національних банківських установ і обмеженою відкритістю до зовнішнього фінансування.

Важливою особливістю даної групи є домінування іноземного капіталу виключно з країн-членів ЄС, тоді як участь банків із третіх країн (поза межами Європейського Союзу) залишається незначною або зовсім відсутньою. Винятки становлять лише Латвія, Болгарія та Польща, де спостерігалася дещо вища активність банків з капіталом поза межами ЄС.

Процес входження іноземного капіталу в банківські системи нових членів ЄС відбувався поступово і мав поетапний характер, що дозволило уникнути системних фінансових ризиків і забезпечити якісну інтеграцію з європейським фінансовим простором. Основні етапи цього процесу можна описати так:

1. Підготовчий етап. Цей період супроводжувався активною лібералізацією банківського законодавства, що дозволило зняти низку обмежень для діяльності іноземних інвесторів. Також було здійснено початкову хвилю приватизації банків, які раніше знаходилися під контролем держави. Це створило правову базу для майбутнього капіталовкладення та зменшило адміністративні бар'єри для іноземних учасників ринку.

2. Етап активного залучення іноземного капіталу. У цей період держави зрівняли умови доступу до фінансового ринку для національних та іноземних банків, що стимулювало масовий вхід іноземних банківських установ. Однак іноземні інвестори могли долучитися до ринку лише за умови попередньої санації проблемних банків: зниження рівня заборгованості, підвищення капіталізації, покращення фінансових показників тощо.

3. Стадія стабілізації банківського сектору. Після входження іноземних банків у національні фінансові системи відбувалася інституційна та

технологічна трансформація банківського сектора. Іноземні банки привнесли сучасні управлінські підходи, нові банківські продукти та сервіси, а також інноваційні технології, що значно підвищило якість обслуговування клієнтів та рівень фінансової стабільності в регіоні.

Цей підхід до інтеграції іноземного капіталу дозволив країнам четвертої групи швидко адаптуватися до стандартів ЄС, укріпити банківську інфраструктуру та закласти основу для подальшого сталого економічного розвитку

У країнах-членах ЄС, що входять до четвертої групи, іноземний банківський капітал відіграє ключову роль у функціонуванні національних фінансових систем, хоча рівень його впливу варіюється від країни до країни.

У банківському секторі Болгарії домінує іноземний капітал, який станом на 2024 рік становив 79,5% від загального обсягу активів банківської системи. Із 31 банківської установи, зареєстрованої в країні, 21 контролюється іноземними інвесторами, що свідчить про глибоку інтеграцію Болгарії у європейський фінансовий простір.

Аналогічна ситуація спостерігається в Румунії: із 32 діючих банківських установ 27 є іноземними або їхніми філіями. Станом на 1 січня 2024 року, на ці установи припадало 84% сукупних банківських активів, що підкреслює провідну роль зовнішнього капіталу у розвитку національної банківської інфраструктури.

У Чехії діють 38 банків, з яких 25 мають іноземне походження. Частка іноземних банків країн ЄС у загальних банківських активах країни становила 85,1%, причому Австрія володіє третиною статутного капіталу банків, Франція — 17%, а Німеччина — 8,1%. Це вказує на високий рівень економічної присутності австрійського фінансового сектору у Чеській банківській системі.

Угорщина демонструє дещо менш виражену, але все ще суттєву залежність від іноземного капіталу. Із 40 зареєстрованих банківських установ, 21 є іноземними, які контролюють 57,1% від сукупних банківських активів. Це

свідчить про часткову домінантність іноземного капіталу при збереженні певного впливу національних банків.

Однією з країн, де банківський сектор демонструє найбільш динамічний та збалансований розвиток, є Латвія. Тут склалася унікальна ситуація, коли іноземний та вітчизняний капітал функціонують на паритетних засадах, забезпечуючи рівновагу впливів і сприяючи конкурентному середовищу. Особливістю латвійської банківської системи є вагоме представництво американського капіталу, що відіграє важливу роль у модернізації фінансових послуг, впровадженні інновацій та зміцненні фінансової стабільності країни.

Естонська банківська система характеризується високим рівнем концентрації іноземного капіталу, зокрема з боку шведських фінансових груп, які контролюють 79,5% банківських активів. Важливою особливістю є відсутність неплатоспроможних банків, що забезпечує стабільність та довіру з боку інвесторів і клієнтів. Шведська банківська група SEB є власником ключових фінансових установ у регіоні, зокрема естонського Ühispank та латвійського Unihan, а Swedbank володіє естонським Hansabank та литовським Ощадбанком.

У Польщі іноземні інвестори контролювали 55 із 69 банківських установ, що становило понад 60,8% сукупних активів банківської системи країни. Основними іноземними власниками були Німеччина (18,9%), Італія (14,5%) та США (8,9%), що демонструє широку географію фінансової інтеграції Польщі з міжнародним ринком.

Такий розподіл та вплив іноземного капіталу у банківському секторі країн четвертої групи свідчить про високий рівень їх відкритості до зовнішніх інвестицій, що, з одного боку, забезпечує доступ до передових технологій, сучасного управління та фінансових ресурсів, але, з іншого – створює певні виклики щодо залежності від зовнішніх фінансових структур.

Відмінності у темпах економічного зростання та рівнях розвитку банківських систем у різних країнах створюють сприятливі умови для інтеграції великих міжнародних банків у фінансово менш розвинені ринки.

Такий процес сприяє активному поширенню сучасних банківських технологій, підвищенню якості фінансових послуг та наближенню рівня обслуговування клієнтів у різних країнах до єдиних світових стандартів. Завдяки цьому зростає глобальна конкурентоспроможність банківського сектору, а також активізується фінансово-економічний розвиток регіонів, які до того були менш інтегровані у світову фінансову систему.

Однак поширення іноземного банківського капіталу не завжди супроводжувалося лише позитивними наслідками. У ряді випадків, зокрема у країнах Центральної та Східної Європи, а також у деяких країнах Американського континенту, такий процес супроводжувався фінансовими турбуленціями та економічними кризами. Часто це відбувалося через недостатню регуляторну базу, надмірну відкритість до зовнішнього капіталу без належного контролю або слабку адаптацію національних банків до умов конкуренції з потужними іноземними фінансовими структурами.

У зв'язку з цим аналіз досвіду інтеграції іноземного капіталу в банківські системи різних країн набуває особливої актуальності для подальшого розвитку національного банківського сектору. Такий аналіз дозволяє не лише ідентифікувати ефективні моделі співіснування національних і транснаціональних банківських установ, а й розробити стратегії оптимального залучення іноземного капіталу, які будуть адаптовані до особливостей внутрішнього фінансового середовища. Це, своєю чергою, сприятиме: зміцненню банківської системи, розширенню доступу до кредитних ресурсів для національних підприємств та населення, посиленню інвестиційної активності, поживавленню операцій на фондовому ринку, впровадженню інноваційних банківських продуктів і послуг.

Важливо також враховувати специфіку входження іноземного банківського капіталу на внутрішній ринок. Зокрема, потрібно враховувати наступні параметри:

- аналіз потенційних ринків і об'єктів інвестування з боку іноземних материнських банків;

- вибір моделі входження: придбання вже діючих банківських структур чи створення нових філій та дочірніх установ;
- визначення стратегічних цілей інвесторів (наприклад, доступ до нових ринків, розширення клієнтської бази, оптимізація витрат);
- моніторинг періодів можливої деконцентрації іноземного капіталу та прогнозування ризиків його виведення.

Отже, оптимальний процес залучення іноземного капіталу може стати потужним каталізатором розвитку банківського сектору, за умови дотримання балансу між національними інтересами, економічною безпекою та вимогами міжнародної інтеграції.

Висновки до розділу 2

Дослідження основ функціонування іноземного банківського капіталу на фінансовому ринку дало змогу сформулювати низку висновків.

Інтеграція іноземного капіталу у банківську систему України пройшла сім основних етапів, кожен з яких відображає певну фазу адаптації та залучення зовнішніх інвесторів. Ці етапи умовно поділяються за ступенем проникнення іноземного капіталу та глибиною його впливу на національний фінансовий сектор.

Кількість банків в Україні у 2008–2024 роках мала низхідну тенденцію. 1 січня 2025 року банківська система України налічувала 61 банківські установи, серед яких 26 функціонували за участю іноземного капіталу, а 19 із них — на базі повністю іноземного капіталу. Ці дані свідчать про збереження значної ролі іноземних інвесторів у фінансовому секторі України, незважаючи на загальну тенденцію до скорочення кількості банківських установ. Ключові позиції у національній банківській системі України займають банки Франції,

Угорщини, Австрії, Польщі, Греції, Швеції, США, Нідерландів, Італії, Німеччини.

Банківські установи іноземних груп станом на 01.01.2025 року мають загальний власний капітал в Україні на суму 119,41 млрд. грн., що відповідно складає 31,3% всього власного капіталу банківської системи України та 7,0% загального статутного капіталу вітчизняної банківської системи. Відповідно загальні активи банківських установ іноземних груп дорівнюють станом на 01.01.2025 року 925,2 млрд. грн. або 24,5% загальних активів національного банківського сектору.

Отже, що при наявності лише 7% власного акціонерного капіталу, банки з іноземною участю забезпечують майже 25% від загального обсягу активних операцій національної банківської системи. Такий дисбаланс між часткою капіталу та масштабом активної діяльності свідчить про високу ефективність використання ресурсів, а також про стратегічну роль іноземних банківських груп у фінансуванні економіки України. Це підкреслює значущість їхньої присутності у структурі банківського сектора та підтверджує здатність іноземних інституцій впливати на динаміку розвитку фінансової системи країни, навіть за умов обмеженої частки в капіталі.

Банки з іноземним капіталом в Україні поступово відновлюють свою прибутковість та фінансову стійкість. Водночас наявність певного відставання від середніх показників по банківській системі України свідчить про необхідність подальшого вдосконалення стратегії розвитку, підвищення конкурентоспроможності та адаптації до специфічних умов українського фінансового ринку.

У сучасних умовах країни світу демонструють значні відмінності щодо ставлення до іноземного банківського капіталу та особливостей його державного регулювання. У зв'язку з цим доцільним є класифікаційний підхід до банківських систем, що розрізняються як за структурою національного банківського сектору, так і за рівнем відкритості до іноземного капіталу.

Перша група охоплює розвинуті країни Західної Європи з висококонкурентними банківськими системами, здатними до ефективної інтеграції у глобальний фінансовий ринок. До цієї групи належать Італія, Франція, Іспанія та Німеччина. Частка активів іноземних банків країн ЄС у загальних банківських активах коливалася в межах 9–17%. Друга група представлена країнами Центральної та Північної Європи, банківські ринки яких характеризуються високою активністю банків із сусідніх, економічно сильніших держав. Зокрема, в Австрії, Бельгії, Фінляндії, Данії, Ірландії, Португалії та Нідерландах питома вага іноземного капіталу у сукупних банківських активах становила від 14% до 78 % (за винятком Нідерландів). Третя група включає країни, що є міжнародними фінансовими центрами, що обумовлює високу концентрацію філій іноземних банків. До цієї категорії відносяться Велика Британія, Люксембург і Швейцарія. У банківських системах цих країн частка активів іноземних банків становила від 24,0% до 83,7%. Четверта група об'єднує країни – нові члени Європейського Союзу (Болгарія, Чехія, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія та країни Балтії). Частка активів банків із країн ЄС у сукупних банківських активах держав цієї групи коливалася в діапазоні від 49% до 98%. Винятком є Словенія, де рівень іноземної участі не перевищував 30%.

Слід підкреслити, що нерівномірність темпів розвитку банківських секторів у різних країнах створює передумови для активного залучення іноземного капіталу до фінансово менш розвинених юрисдикцій. Така інтеграція сприяє інтенсифікації глобального банківського бізнесу, підвищенню якості банківських послуг та вирівнюванню умов обслуговування на міжнародному рівні.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

3.1 Ключові чинники впливу іноземного банківського капіталу на національний економічний розвиток

Іноземний банківський капітал відіграє важливу роль у трансформації фінансової системи країни, впливаючи на рівень доступу до кредитних ресурсів, розвиток фінансових технологій, підвищення конкуренції у банківському секторі та загальну макроекономічну стабільність. Проте ефективність його впливу залежить від низки детермінант, які визначають характер та силу інтеграції іноземних банків у національну економіку.

Серед *ключових детермінант впливу іноземного капіталу на економічний розвиток* виділяють (рис.3.1):

1) *Рівень фінансової інтеграції* – ступінь відкритості фінансового ринку та здатність національного законодавства забезпечити рівні умови для функціонування як іноземних, так і вітчизняних банків. Високий рівень інтеграції сприяє більш швидкому перенесенню технологій, стандартів управління та підвищенню ефективності банківського сектору.

2) *Якість інституційного середовища* – стабільність правової системи, ефективність регуляторних органів, наявність антикорупційних механізмів. Надійне інституційне середовище дозволяє уникнути спекулятивних практик і забезпечує довгострокову перспективу для інвестицій.

3) *Макроекономічна стабільність* – низький рівень інфляції, прогнозованість валютного курсу, збалансованість державних фінансів. Ці чинники впливають на ризики, які іноземні банки враховують при входженні на ринок, та визначають обсяги капіталу, який вони готові інвестувати.

4) *Рівень розвитку внутрішнього банківського сектору* – іноземні банки можуть виступати як каталізатор розвитку або, навпаки, домінувати і витіснити слабші національні установи. Важливою є здатність вітчизняних банків адаптуватися до нових умов конкуренції.

5) *Політика держави щодо іноземного капіталу* – зокрема, податкові режими, квоти, вимоги до капіталізації, ліцензування. Прозора та послідовна державна політика може стимулювати приплив якісного іноземного капіталу.

6) *Глобальні економічні тенденції* – кризи, зміни процентних ставок у розвинених країнах, геополітичні ризики можуть безпосередньо впливати на обсяги іноземного банківського капіталу в країні.

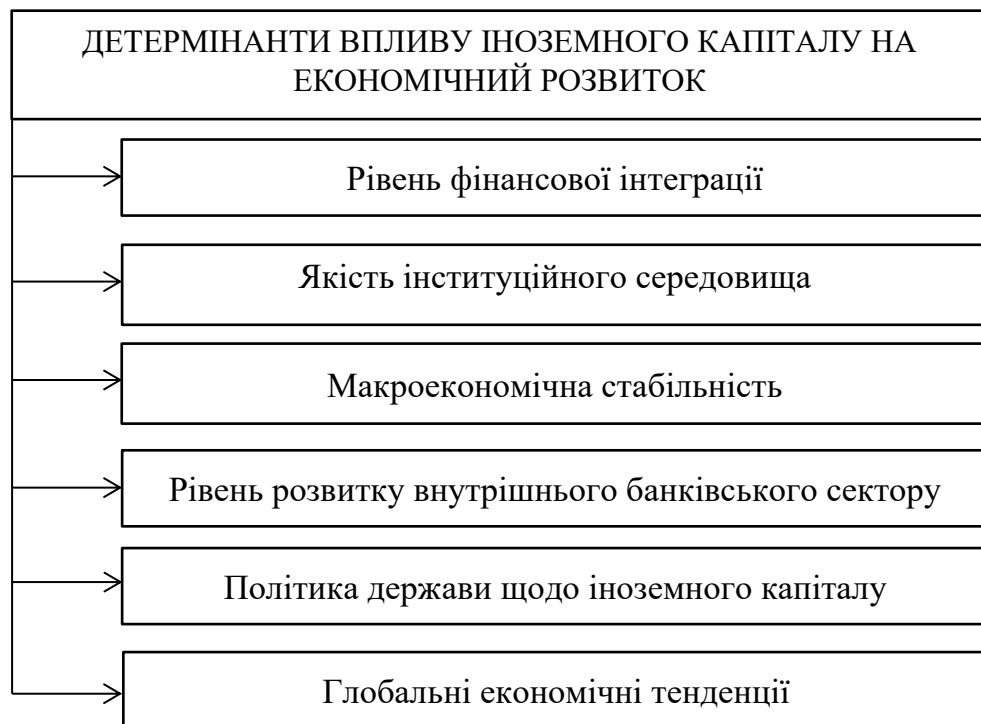

Рис. 3.1 Детермінанти впливу іноземного капіталу на економічний розвиток

Джерело: складено автором за матеріалами [11, с.165]

Таким чином, вплив іноземного капіталу на економічний розвиток не є однозначно позитивним чи негативним. Він визначається сукупністю зовнішніх та внутрішніх факторів, ефективного управління якими дозволяє

максимально використати переваги інтеграції у глобальну фінансову систему. Оптимізація цього впливу має ґрунтуватися на глибокому аналізі детермінант та розробці відповідної економічної політики. Це особливо важливо для країн, де банківська система ще не досягла достатнього рівня розвитку й ефективності, що обмежує її конкурентоспроможність порівняно з банківськими установами, які мають іноземний капітал. Як наслідок, національні банки не здатні самостійно забезпечити економіку необхідними фінансовими ресурсами у достатньому обсязі та на прийнятних умовах.

Взаємозв'язок між валовим внутрішнім продуктом України та ключовими показниками розвитку банківського сектору наведено в табл.3.1.

Таблиця 3.1

Порівняльна характеристика ВВП та сукупної капіталізації банківських установ України

Назва показника	Станом на					
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025
ВВП (у фактичних цінах), млн. грн.	3 974 564	4 194 102	5 459 574	5 191 028	6 537 825	7 658 659
Капітал банківської системи), млн. грн.	199 920	209 459	255 514	215 839	296 796	381 981
Капітал банківської системи до ВВП, %	5,03	5,0	4,7	4,2	4,5	4,99
Іноземний банківський капітал, млн. грн.	72 859	77 555	92 980	74 159	91 741	119 353
Іноземний банківський капітал до ВВП, %	1,8	1,8	1,7	1,4	1,4	1,56

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Збільшення валового внутрішнього продукту сприяє покращенню рівня розвитку національної банківської системи. При цьому основний акцент слід робити не стільки на збільшенні банківських активів, скільки на зростанні власного капіталу банківського сектору. Саме приріст капіталу виступає фундаментальним системоутворюючим фактором, від обсягу якого, за умови стабільного функціонування фінансової системи, залежать ключові

нормативні показники діяльності банківських установ. Це, у свою чергу, вказує на необхідність постійного зростання співвідношення власного банківського капіталу до валового внутрішнього продукту.

В поточній економічній ситуації частка власного капіталу банків у структурі ВВП України залишається низькою: станом на 01.01.2020 року вона становила лише 5,03 %, а в останні роки знизилася до 4,99 %. Такий рівень є недостатнім навіть з огляду на відносно невеликі обсяги ВВП на душу населення. Водночас простежується негативна динаміка цього показника — тенденція до поступового скорочення до 2023 року. Впродовж останніх двох років 2023-2024 ситуація покращується, спостерігається тренд що зростання показника, але він ще не досягнув рівня початку 2020 року.

Варто зазначити, що аналогічне зниження спостерігається й у співвідношенні між валовим внутрішнім продуктом України та обсягом іноземного банківського капіталу впродовж 2020-2023 років, що також формує негативну макрофінансову тенденцію. Тільки за результатами 2024 року спостерігається тенденція щодо зростання питомої ваги іноземного банківського капіталу до ВВП до рівня 1,56%.

Результати аналізу свідчать, що поточний рівень капіталізації банківської системи України, включаючи банки з іноземним капіталом, є недостатнім для забезпечення її стабільного функціонування та ефективного покриття ризиків, пов'язаних із банківською діяльністю. Такий дефіцит капіталу суттєво обмежує можливості банків щодо розширення спектра фінансових продуктів і послуг для суб'єктів господарювання та населення, що, у свою чергу, зумовлює високу собівартість банківської діяльності.

Нездатність банківських установ залучати фінансові ресурси у необхідних масштабах, зокрема для здійснення кредитних і інвестиційних операцій, також пов'язана з дефіцитом власного капіталу. У зв'язку з цим першочерговим завданням банківського сектору є забезпечення належного рівня власного капіталу, необхідного для підтримки процесів модернізації національної економіки. Відповідно до оцінок, обсяг власного капіталу має

сягати щонайменше 500 млрд.грн, з яких 200 млрд.грн — для банківських установ з іноземним капіталом.

Незважаючи на кризові явища та воєнні дії, сучасне становище кредитного ринку України демонструє загальну тенденцію до зростання обсягів кредитування з боку банківських установ. Для України характерна банкоцентрична модель фінансової системи, у межах якої питома вага кредитних операцій банків на ринку становить 98,7 %.

Взаємозв'язок між динамікою надання кредитних ресурсів банками на внутрішньому ринку та показниками валового внутрішнього продукту країни відображено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Тенденції надання кредитних ресурсів на кредитному ринку щодо валового внутрішнього продукту України

	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	01.01. 2024	01.01. 2024
Кредити надані банками, млн. грн.	562 161,5	595 881,4	766 839,0	686 871,8	688 375,8	823 844,1
Кредити надані інозем.банк.групами, млн. грн.	224 555,7	238 039,8	310 218,0	233 495,3	154 980,9	173 006,0
Частка кредитів іноземних банків. груп на кредитному ринку, %	39,9	39,9	40,5	34,0	22,5	21,0
ВВП (у фактичних цінах), млн.грн.	3 974 564	4 194 102	5 459 574	5 191 028	6 537 825	7 658 659
Співвідношення кредит. портфелю банків до ВВП, %	14,1	14,2	14,0	13,2	10,5	10,8
Співвідношення кредит. портфелю інозем.банк.груп до номінал. ВВП, %	5,6	5,7	5,7	4,5	2,3	2,2

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Загальна сума кредитних коштів, наданих банками на фінансовому ринку протягом останніх 5 років, збільшилася на 46,5%, простежується при цьому загальна тенденція до поступового збільшення їх обсягів. Відповідно до

кредитування суб'єктів ринку іноземними банківськими групами, то до початку військових дій обсяги кредитних коштів мали тенденцію до зростання, але з початку 2023 року відзначається значне зменшення обсягів кредитування з боку іноземних банків.

Варто підкреслити, що на 01.01.2025 року іноземні банки надають лише 21,0% загальної суми кредитних ресурсів на внутрішньому ринку. При цьому з початку 2022 року спостерігається зменшення частки кредитів, наданих іноземними банківськими групами, з майже 40,0% на початок 2020 року до значно меншого рівня.

Таким чином, якщо до початку війни іноземні банківські групи задовольняли 40,0% потреб у обсягах кредитування національних суб'єктів кредитного ринку, то на сьогоднішній день вони забезпечують лише п'яту частину потреби в кредитних ресурсах.

Станом на 01.01.2025 року кредитний портфель банків України становить лише 10,8% від валового внутрішнього продукту, що є вкрай низьким показником. Це відображає фактичну нездатність національної банківської системи ефективно забезпечувати економіку необхідними кредитними ресурсами, що суттєво обмежує можливості для її відновлення, подальшого ефективного та сталого розвитку.

Несприятливою динамікою є стійке зниження співвідношення банківського кредитного портфелю до валового внутрішнього продукту протягом періоду оцінювання, зокрема і до початку військових дій. Спостерігається стабільне і поступове скорочення цієї частки з 2016 року. Зокрема, на 01.01.2016 року цей показник становив 49,6%, на 01.01.2017 року – 41,9%, на 01.01.2018 року – 34,1%, а на 01.01.2019 року – 30,2%.

Слід зазначити, що вищезгадані тенденції свідчать про суттєву недостатність кредитних ресурсів, що ускладнює забезпечення реальних потреб національної економіки. Це призводить до процесів концентрації розвитку окремих сегментів фінансового ринку, таких як фондовий, валютний, іпотечний та міжбанківський ринки кредитування. Однією з основних

характеристик цієї ситуації є орієнтація кредитування здебільшого на спекулятивні операції, пов'язані з торгівлею, а також на великі промислові компанії та корпорації. Водночас малі, середні підприємства та новостворені компанії залишаються фактично без достатнього обсягу кредитних ресурсів.

Це створює неприяне середовище для розвитку нових елементів економічного зростання. Відсутність доступу до фінансових ресурсів для таких підприємств обмежує їх здатність до інновацій, розширення виробництва та підвищення конкурентоспроможності. Зокрема, значно знижується потенціал для створення нових робочих місць, покращення якості продукції та послуг, а також адаптації до змін на внутрішньому та зовнішньому ринках. В результаті цього обмежується загальний темп економічного розвитку, що суттєво знижує гнучкість економіки та ускладнює реалізацію структурних перетворень, які могли б забезпечити сталий економічний розвиток.

3.2 Перспективи інтеграції іноземного капіталу в процеси сталого економічного розвитку та інвестиційної активності в Україні

Важливими перевагами інтеграції банківської системи України у світовий простір є підвищення рівня її економічного розвитку та приплив іноземних інвестицій. Слід визначити, що саме іноземні банківські групи фактично врятували національну банківську систему під час поширення пандемії COVID-19, а також в умовах воєнного стану мають позитивний вплив на стан економіки країни.

Темпи залучення іноземного капіталу у світі значно знизилися через глобальну пандемію 2020–2021 років. У 2022 році ситуація ще більше ускладнилася через вторгнення Росії в Україну та активні бойові дії на її території, що призвело до зменшення обсягів іноземних інвестицій приблизно

на 30%. Додатковим фактором стала жорстка монетарна політика центральних банків, спрямована на стримування інфляції шляхом підвищення процентних ставок у 2023 році, що також впливає на подальше скорочення притоку іноземного капіталу на 15–20% у 2024 році.

Війна в Україні у 2024 році спричинила падіння обсягів залучення іноземного капіталу майже у 20 разів, а прямих іноземних інвестицій – у 15 разів в порівнянні з 2021 роком. Це підкреслює актуальність впровадження механізмів, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості країни навіть в умовах війни. З огляду на обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів та високу частку державної власності в інфраструктурному секторі, який зазнав найбільших руйнувань, особливе значення має залучення зовнішнього фінансування для відновлення країни, а також забезпечення механізмів страхування ризиків для іноземних інвесторів. Хоча потенційні інвестори готові вкладати кошти, вони зіштовхуються зі значними ризиками. У цьому контексті важливо використати наявний міжнародний досвід для створення сприятливих умов та пришвидшення процесу економічного відновлення.

Воєнні дії суттєво ускладнили процес залучення іноземного капіталу в Україну. До подій 2014 року, пов'язаних з анексією частини території, країна стабільно отримувала щороку близько 5–7 млрд. дол. США прямих інвестицій і ще 3–4 млрд. дол. — у вигляді портфельних вкладень. Однак у період з 2014 по 2024 рік ці обсяги істотно зменшилися. Найбільш значне падіння відбулося у 2022 році: прямі іноземні інвестиції скоротилися у 15 разів у порівнянні з попереднім роком і становили лише 0,5 млрд. дол. США. Портфельні інвестиції, а також інші компоненти фінансового рахунку платіжного балансу перейшли у від'ємне значення, що свідчить про чистий відтік капіталу з країни. Фактично, єдиним стабільним джерелом іноземних надходжень залишаються грошові перекази трудових мігрантів.

Динаміка надходження іноземного капіталу в Україну протягом останнього десятиліття відображена на рис. 3.2.

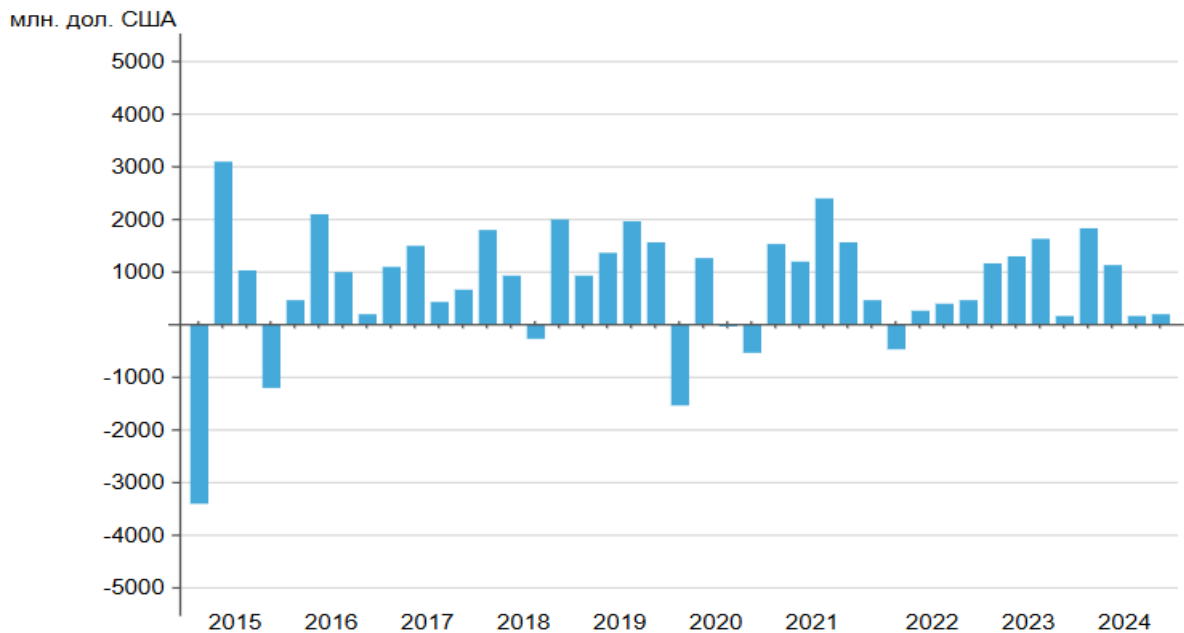

Рис. 3.2 Надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні 10 років

Джерело: складено автором за матеріалами [51]

В Україні у 2022 році інвестиційна активність зазнала суттєвого падіння, головною причиною якого стало замороження більшості запланованих угод зі злиття та поглинання (M&A). Загальний обсяг таких операцій, включаючи корпоративні й венчурні інвестиції в технологічному секторі, скоротився до 305 млн. дол.. США — порівняно з 2,7 млрд. дол. у 2021 році. Це означає річне зниження майже на 89% [52, с.32].

Значно зменшився інвестиційний інтерес у галузях металургії, сільського господарства, будівництва, роздрібної торгівлі, а також у переробній та видобувній промисловості. Водночас сектори житлово-комунального господарства, інформаційних технологій, торгівлі та надання послуг зберігають відносну привабливість для зовнішніх інвесторів.

У 2023-2024 роках році ситуація залишається складною: приплив іноземного капіталу залишається на низькому рівні, тоді як ризики інвестування суттєво зросли. Економічне уповільнення, масовий виїзд населення (близько 6 мільйонів осіб), а також обмеження на переміщення капіталу негативно вплинули на перспективи отримання прибутку від

інвестицій у середньостроковому періоді. Водночас варто зауважити, що міжнародні компанії та фінансові установи, які вже працюють в Україні, можуть продовжувати вкладати кошти — здебільшого у формі внутрішньогрупових інвестицій від материнських структур, якщо це зумовлено операційною необхідністю.

Доцільним підходом для аналізу рівня інвестування в Україні є проведення порівняння з країнами, що належать до аналогічної категорії за рівнем економічного розвитку — зокрема, з групою країн із нижчим середнім рівнем доходу (lower middle income countries). Ця категорія охоплює 54 держави, серед яких і Україна, які мають валовий національний дохід (ВНД) на душу населення в діапазоні від 1 086 до 4 255 доларів США (за класифікацією Світового банку) (рис. 3.3).

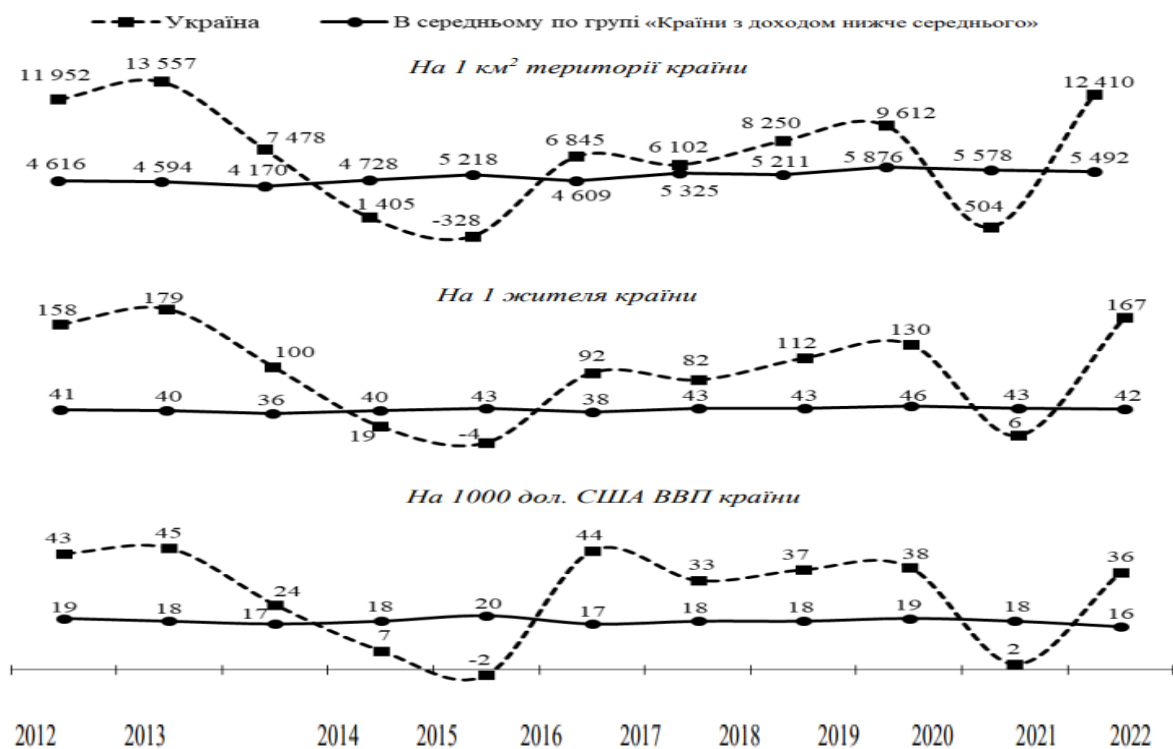

Рис. 3.3 Обсяги надходження іноземних інвестицій в Україну за показниками: у розрахунку на 1 км² площі країни, на одного мешканця, на кожну тисячу доларів валового внутрішнього продукту

Джерело: складено автором за матеріалами [51; 53, с.165]

Такий підхід дозволяє уникнути некоректних порівнянь із економічно потужнішими чи, навпаки, значно слабшими країнами, а також забезпечує об'єктивнішу оцінку інвестиційної привабливості та динаміки надходження інвестицій. Аналіз у контексті подібних країн дає змогу врахувати фактори, що впливають на рівень інвестицій: масштаби економіки, структура ВВП, купівельна спроможність населення, рівень споживчого попиту, політична стабільність та бізнес-середовище.

Крім того, оцінювання на основі таких груп створює підґрунтя для формування цільових стратегій щодо підвищення конкурентоспроможності України у боротьбі за іноземні інвестиції. Це також допомагає виявити слабкі сторони, які стримують розвиток, і перейняти успішні практики тих країн, що, перебуваючи в аналогічних умовах, досягли більш високих результатів у залученні іноземного капіталу

Аналітичні дані свідчать про те, що до початку повномасштабної війни Україна демонструвала досить високі результати в залученні іноземного капіталу — обсяги інвестицій стабільно перевищували середні показники для країн з аналогічним доходом у 1,5–2 рази. Це свідчить про доволі привабливий інвестиційний клімат, який сформувався попри певні внутрішні виклики. Варто підкреслити, що більшість країн, які входять до групи з нижчим за середній рівнем доходу, не зазнавали таких потрясінь, як війна чи масштабна демографічна криза. Відсутність цих ризиків робила їхні економіки менш вразливими для втрати активів, що суттєво впливає на рішення інвесторів[53].

У сучасних умовах глобалізації та фінансової інтеграції іноземний банківський капітал відіграє важливу роль у забезпеченні сталого економічного розвитку країн, що розвиваються. Для України, яка перебуває у стані структурної трансформації та відновлення після масштабної війни, залучення зовнішнього фінансового ресурсу, зокрема банківського капіталу, набуває особливого значення. Йдеться не лише про пряме фінансування економіки, а й про трансфер сучасних управлінських технологій, підвищення конкуренції у фінансовому секторі, зміцнення фінансової системи та розвиток

сталих інструментів фінансування. Роль та значення іноземного банківського капіталу в процесах сталого економічного розвитку визначається наступними аспектами.

1). *Значення іноземного банківського капіталу для сталого економічного розвитку.* Сталий розвиток передбачає збалансоване економічне зростання з урахуванням соціальних та екологічних аспектів. У цьому контексті іноземні банки можуть стати каталізаторами змін, інвестуючи у «зелені» проєкти, інфраструктуру, інновації та малі й середні підприємства (МСП), що є основою внутрішнього ринку. Іноземний капітал має потенціал підтримувати довгострокові програми розвитку, які спрямовані на підвищення енергоефективності, цифровізацію фінансових послуг, розвиток соціального підприємництва та фінансову інклюзію.

2). *Функції та переваги інтеграції іноземних банків.* Іноземні банки можуть відігравати низку ключових функцій у процесі сталого розвитку:

- фінансування екологічно чистих проєктів – участь у проєктах з відновлюваної енергетики, енергоефективного будівництва, транспортної модернізації;

- розвиток фінансової інфраструктури – впровадження новітніх банківських технологій, зниження вартості фінансових послуг, розширення доступу до банківських продуктів у віддалених регіонах;

- зміцнення фінансової стабільності – завдяки дотриманню міжнародних стандартів управління ризиками, прозорості та капіталізації;

- підтримка соціально відповідального бізнесу – через пільгове кредитування підприємств, що дотримуються стандартів ESG (екологія, соціальна відповідальність, корпоративне управління).

3). *Можливості для України.* Для України інтеграція іноземного банківського капіталу відкриває такі перспективи: залучення довгострокових інвестицій у відновлення інфраструктури та промислового потенціалу; доступ до кредитних ресурсів на міжнародних фінансових ринках; покращення банківської культури та фінансової грамотності населення; розширення

міжнародного співробітництва в рамках програм сталого розвитку (наприклад, співпраця з ЄБРР, IFC, Світовим банком).

4). *Виклики та передумови для ефективної інтеграції банківського капіталу.* Незважаючи на потенційні вигоди, інтеграція іноземного банківського капіталу пов'язана з певними ризиками та викликами: політична та воєнна нестабільність, що стримує довгострокові інвестиційні рішення; недостатній рівень правового захисту інвесторів; корупційні ризики та адміністративні бар'єри; необхідність модернізації національного банківського нагляду, щоб він відповідав стандартам Базельського комітету.

Для подолання цих бар'єрів Україна має продовжувати реформи у банківському секторі, забезпечувати макрофінансову стабільність та створювати умови для захисту прав інвесторів. Іноземний банківський капітал може стати потужним рушієм сталого економічного розвитку в Україні за умови створення сприятливого інвестиційного клімату, ефективного регуляторного середовища та довіри з боку міжнародних фінансових інституцій.

Щоб ефективно залучати іноземний капітал, зокрема банківський, банківська система України потребує глибокої трансформації. Така трансформація має бути спрямована не лише на адаптацію до сучасних світових стандартів, а й на створення довіри до фінансової системи, прозорості, стабільності та здатності ефективно підтримувати проекти сталого розвитку.

Основні напрями трансформації банківської системи у контексті залучення іноземного капіталу надані на рис. 3.4.

Серед основних напрямів трансформації банківської системи у контексті залучення іноземного капіталу також дуже важливим є посилення незалежності Національного банку України як регулятора та гаранта стабільності банківської системи.

Рис.3.5 Основні напрями трансформації банківської системи у контексті залучення іноземного капіталу

Джерело: складено автором за матеріалами [55: 56; 57]

Слід також зазначити, що особливо значення має формування спеціальних умов для залучення іноземних банків, до яких можна віднести створення пільгових умов для відкриття філій міжнародних банків, які працюють у сфері сталого фінансування; розробка двосторонніх угод про взаємне визнання регуляторних стандартів із ключовими юрисдикціями (ЄС, США, Канада тощо); проведення інформаційних кампаній щодо інвестиційних можливостей України в банківському секторі для зарубіжних партнерів.

Трансформація банківської системи України у напрямку її відкритості, прозорості, діджиталізації та орієнтації на сталість є ключовою умовою для успішного залучення іноземного банківського капіталу. Такий процес потребує політичної волі, ефективної міжвідомчої координації, залучення експертного середовища та підтримки з боку міжнародних фінансових інституцій. Успішна інтеграція дозволить не лише забезпечити доступ до зовнішнього фінансування, але й стимулювати довгострокове зростання, модернізацію економіки та її поступ до європейської фінансової системи.

Висновки до розділу 3

Іноземний банківський капітал відіграє важливу роль у трансформації фінансової системи країни, впливаючи на рівень доступу до кредитних ресурсів, підвищення конкуренції у банківському секторі та загальну макроекономічну стабільність. Проте ефективність його впливу залежить від низки детермінант, які визначають характер та силу інтеграції іноземних банків у національну економіку.

Серед ключових детермінант впливу іноземного капіталу на економічний розвиток виділяють: рівень фінансової інтеграції; якість інституційного середовища; макроекономічна стабільність; рівень розвитку

внутрішнього банківського сектору; політика держави щодо іноземного капіталу; глобальні економічні тенденції.

В поточній економічній ситуації частка власного капіталу банків у структурі ВВП України залишається низькою: станом на 01.01.2020 року вона становила лише 5,03 %, а в останні роки знизилася до 4,99 %. Такий рівень є недостатнім навіть з огляду на відносно невеликі обсяги ВВП на душу населення. Результати аналізу свідчать, що поточний рівень капіталізації банківської системи України, включаючи банки з іноземним капіталом, є недостатнім для забезпечення її стабільного функціонування та ефективного покриття ризиків, пов'язаних із банківською діяльністю.

Загальна сума кредитних коштів, наданих банками на фінансовому ринку протягом останніх 5 років, збільшилася на 46,5%, простежується при цьому загальна тенденція до поступового збільшення їх обсягів. Відповідно до кредитування суб'єктів ринку іноземними банківськими групами, то до початку військових дій обсяги кредитних коштів мали тенденцію до зростання, але з початку 2023 року відзначається значне зменшення обсягів кредитування з боку іноземних банків.

Варто підкреслити, що на 01.01.2025 року іноземні банки надають лише 21,0% загальної суми кредитних ресурсів на внутрішньому ринку. Якщо до початку війни іноземні банківські групи задовольняли 40,0% потреб у обсягах кредитування національних суб'єктів кредитного ринку, то на сьогоднішній день вони забезпечують лише п'яту частину потреби в кредитних ресурсах.

Станом на 01.01.2025 року кредитний портфель банків України становить лише 10,8% від валового внутрішнього продукту, що є вкрай низьким показником. Це відображає фактичну нездатність національної банківської системи ефективно забезпечувати економіку необхідними кредитними ресурсами, що суттєво обмежує можливості для її відновлення, подальшого ефективного та сталого розвитку.

Війна в Україні у 2024 році спричинила падіння обсягів залучення іноземного капіталу майже у 20 разів, а прямих іноземних інвестицій – у 15

разів в порівнянні з 2021 роком. Це підкреслює актуальність впровадження механізмів, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості країни навіть в умовах війни.. Портфельні інвестиції, а також інші компоненти фінансового рахунку платіжного балансу перейшли у від'ємне значення, що свідчить про чистий відтік капіталу з країни. Інвестиційна привабливість України у 2024 році залишалася на низькому рівні — за даними оцінки за шкалою Лайкерта, індекс становив лише 2,49 бала, демонструючи негативну динаміку.

Щоб ефективно залучати іноземний капітал, зокрема банківський, банківська система України потребує глибокої трансформації. Основні напрями трансформації банківської системи у контексті залучення іноземного капіталу включають наступні напрями: зміцнення фінансової стабільності та довіри до банківської системи; гармонізація з міжнародними стандартами банківського регулювання; стимулювання сталого фінансування (green & ESG finance); покращення інституційного середовища та захисту прав інвесторів; підвищення рівня корпоративного управління в банках; посилення незалежності Національного банку України як регулятора та гаранта стабільності банківської системи.

Трансформація банківської системи України у напрямку її відкритості, прозорості, діджиталізації та орієнтації на сталість є ключовою умовою для успішного залучення іноземного банківського капіталу. Такий процес потребує політичної волі, ефективної міжвідомчої координації, залучення експертного середовища та підтримки з боку міжнародних фінансових інституцій. Успішна інтеграція дозволить не лише забезпечити доступ до зовнішнього фінансування, але й стимулювати довгострокове зростання, модернізацію економіки та її поступ до європейської фінансової системи.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних засад іноземного банківського капіталу в економічному середовищі дозволило визначити наступні положення.

Іноземний капітал можна охарактеризувати як сукупність усіх видів фінансових ресурсів та активів, що залучаються до господарської діяльності з метою отримання прибутку. Він може надходити у різних формах, зокрема у вигляді прямих або портфельних інвестицій, кредитних ресурсів, технологічного обладнання, а також у формі ноу-хау та інноваційних розробок. Банком з іноземним капіталом вважається установа, в якій питома вага капіталу належить принаймні одному іноземному інвестору та дорівнює щонайменше 10 %. Іноземним банком, відповідно, є установа, яка майже цілком належить іноземним інвесторам, функціонує в їх інтересах з розташуванням центру прийняття управлінських стратегічних рішень за межами країни присутності капіталу.

Іноземний банківський капітал виконує функції: організаційно-операційну функцію, довірчу, безпекову функції та адміністративно-управлінську, стимулюючу, інтеграційну, інформаційну, адаптаційну, соціально-економічну, цільову функції.

Залучення іноземного банківського капіталу за межі окремих країн зумовлено низкою факторів, які можна умовно класифікувати на три основні групи за джерелами походження: внутрішні і зовнішні фактори, глобальні чинники.

Мотиви експансії іноземного банківського капіталу характеризуються суб'єктивним характером і зумовлені внутрішніми прагненнями банківських установ щодо досягнення стратегічних цілей на міжнародній арені.

Вплив іноземного капіталу включає наступні параметри приймаючої країни – це капітал, технології, ефективність, конкуренція, корпоративне управління, фінансова інфраструктура ринку, фінансову стійкість банківської

системи, регулювання та нагляд. Це визначення параметрів є умовним, оскільки всі характеристики загальної системи є взаємозалежними.

Присутність іноземного капіталу в банківських системах різних країн має як позитивні, так і негативні наслідки кожного з параметрів, що сприяє стимулюванню банківських систем країн світу до адаптації функціонування в нових сучасних умовах.

Існують три основні стратегічні підходи до реагування держави на виклики глобалізації та регулювання іноземного капіталу: ліберальний, протекціоністський та змішаний, який базується на принципах управління ризиками.

Методи державного регуляторного впливу з ціллю зниження ризиків від присутності іноземного банківського капіталу можуть бути поділена на такі основні групи: адміністративні, фінансово-економічні, монетарні та макроекономічні, наглядові та пруденційні, інституційні.

Виділяють три рівня регулювання іноземного банківського капіталу в Україні: міжнародне, національне та корпоративне.

Кількість банків в Україні у 2008–2024 роках мала низхідну тенденцію. 1 січня 2025 року банківська система України налічувала 61 банківські установи, серед яких 26 функціонували за участю іноземного капіталу, а 19 із них — на базі повністю іноземного капіталу. Ці дані свідчать про збереження значної ролі іноземних інвесторів у фінансовому секторі України, незважаючи на загальну тенденцію до скорочення кількості банківських установ. Ключові позиції у національній банківській системі України займають банки Франції, Угорщини, Австрії, Польщі, Греції, Швеції, США, Нідерландів, Італії, Німеччини.

Банківські установи іноземних груп станом на 01.01.2025 року мають загальний власний капітал в Україні на суму 119,41 млрд.грн., що відповідно складає 31,3% всього власного капіталу банківської системи України та 7,0% загального статутного капіталу вітчизняної банківської системи. Відповідно загальні активи банківських установ іноземних груп дорівнюють станом на

01.01.2025 року 925,2 млрд.грн. або 24,5% загальних активів національного банківського сектору.

Отже, що при наявності лише 7% власного акціонерного капіталу, банки з іноземною участю забезпечують майже 25% від загального обсягу активних операцій національної банківської системи. Такий дисбаланс між часткою капіталу та масштабом активної діяльності свідчить про високу ефективність використання ресурсів, а також про стратегічну роль іноземних банківських груп у фінансуванні економіки України. Це підкреслює значущість їхньої присутності у структурі банківського сектора та підтверджує здатність іноземних інституцій впливати на динаміку розвитку фінансової системи країни, навіть за умов обмеженої частки в капіталі

Банки з іноземним капіталом в Україні поступово відновлюють свою прибутковість та фінансову стійкість. Водночас наявність певного відставання від середніх показників по банківській системі України свідчить про необхідність подальшого вдосконалення стратегії розвитку, підвищення конкурентоспроможності та адаптації до специфічних умов українського фінансового ринку.

У сучасних умовах країни світу демонструють значні відмінності щодо ставлення до іноземного банківського капіталу та особливостей його державного регулювання. У зв'язку з цим доцільним є класифікаційний підхід до банківських систем, що розрізняються як за структурою національного банківського сектору, так і за рівнем відкритості до іноземного капіталу.

Перша група охоплює розвинуті країни Західної Європи з висококонкурентними банківськими системами, здатними до ефективної інтеграції у глобальний фінансовий ринок. До цієї групи належать Італія, Франція, Іспанія та Німеччина. Частка активів іноземних банків країн ЄС у загальних банківських активах коливалася в межах 9–17%. Друга група представлена країнами Центральної та Північної Європи, банківські ринки яких характеризуються високою активністю банків із сусідніх, економічно сильніших держав. Зокрема, в Австрії, Бельгії, Фінляндії, Данії, Ірландії,

Португалії та Нідерландах питома вага іноземного капіталу у сукупних банківських активах становила від 14% до 78 % (за винятком Нідерландів). Третя група включає країни, що є міжнародними фінансовими центрами, що обумовлює високу концентрацію філій іноземних банків. До цієї категорії відносяться Велика Британія, Люксембург і Швейцарія. У банківських системах цих країн частка активів іноземних банків становила від 24,0% до 83,7%. Четверта група об'єднує країни – нові члени Європейського Союзу (Болгарія, Чехія, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія та країни Балтії). Частка активів банків із країн ЄС у сукупних банківських активах держав цієї групи коливалася в діапазоні від 49% до 98%. Винятком є Словенія, де рівень іноземної участі не перевищував 30%.

Слід підкреслити, що нерівномірність темпів розвитку банківських секторів у різних країнах створює передумови для активного залучення іноземного капіталу до фінансово менш розвинених юрисдикцій. Така інтеграція сприяє інтенсифікації глобального банківського бізнесу, підвищенню якості банківських послуг та вирівнюванню умов обслуговування на міжнародному рівні. Іноземний банківський капітал відіграє важливу роль у трансформації фінансової системи країни, впливаючи на рівень доступу до кредитних ресурсів, підвищення конкуренції у банківському секторі та загальну макроекономічну стабільність. Проте ефективність його впливу залежить від низки детермінант, які визначають характер та силу інтеграції іноземних банків у національну економіку.

Серед ключових детермінант впливу іноземного капіталу на економічний розвиток виділяють: рівень фінансової інтеграції; якість інституційного середовища; макроекономічна стабільність; рівень розвитку внутрішнього банківського сектору; політика держави щодо іноземного капіталу; глобальні економічні тенденції.

В поточній економічній ситуації частка власного капіталу банків у структурі ВВП України залишається низькою: станом на 01.01.2020 року вона становила лише 5,03 %, а в останні роки знизилася до 4,99 %. Такий рівень є

недостатнім навіть з огляду на відносно невеликі обсяги ВВП на душу населення. Результати аналізу свідчать, що поточний рівень капіталізації банківської системи України, включаючи банки з іноземним капіталом, є недостатнім для забезпечення її стабільного функціонування та ефективного покриття ризиків, пов'язаних із банківською діяльністю.

Загальна сума кредитних коштів, наданих банками на фінансовому ринку протягом останніх 5 років, збільшилася на 46,5%, простежується при цьому загальна тенденція до поступового збільшення їх обсягів. Відповідно до кредитування суб'єктів ринку іноземними банківськими групами, то до початку військових дій обсяги кредитних коштів мали тенденцію до зростання, але з початку 2023 року відзначається значне зменшення обсягів кредитування з боку іноземних банків.

Варто підкреслити, що на 01.01.2025 року іноземні банки надають лише 21,0% загальної суми кредитних ресурсів на внутрішньому ринку. Якщо до початку війни іноземні банківські групи задовольняли 40,0% потреб у обсягах кредитування національних суб'єктів кредитного ринку, то на сьогоднішній день вони забезпечують лише п'яту частину потреби в кредитних ресурсах.

Станом на 01.01.2025 року кредитний портфель банків України становить лише 10,8% від валового внутрішнього продукту, що є вкрай низьким показником. Це відображає фактичну нездатність національної банківської системи ефективно забезпечувати економіку необхідними кредитними ресурсами, що суттєво обмежує можливості для її відновлення, подальшого ефективного та сталого розвитку.

Війна в Україні у 2024 році спричинила падіння обсягів залучення іноземного капіталу майже у 20 разів, а прямих іноземних інвестицій – у 15 разів в порівнянні з 2021 роком. Це підкреслює актуальність впровадження механізмів, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості країни навіть в умовах війни.. Портфельні інвестиції, а також інші компоненти фінансового рахунку платіжного балансу перейшли у від'ємне значення, що свідчить про чистий відтік капіталу з країни. Інвестиційна привабливість

України у 2024 році залишалася на низькому рівні — за даними оцінки за шкалою Лайкерта, індекс становив лише 2,49 бала, демонструючи негативну динаміку.

Щоб ефективно залучати іноземний капітал, зокрема банківський, банківська система України потребує глибокої трансформації. Основні напрями трансформації банківської системи у контексті залучення іноземного капіталу включають наступні напрями: зміцнення фінансової стабільності та довіри до банківської системи; гармонізація з міжнародними стандартами банківського регулювання; стимулювання сталого фінансування (green & ESG finance); покращення інституційного середовища та захисту прав інвесторів; підвищення рівня корпоративного управління в банках; посилення незалежності Національного банку України як регулятора та гаранта стабільності банківської системи.

Трансформація банківської системи України у напрямку її відкритості, прозорості, діджиталізації та орієнтації на сталість є ключовою умовою для успішного залучення іноземного банківського капіталу. Такий процес потребує політичної волі, ефективної міжвідомчої координації, залучення експертного середовища та підтримки з боку міжнародних фінансових інституцій. Успішна інтеграція дозволить не лише забезпечити доступ до зовнішнього фінансування, але й стимулювати довгострокове зростання, модернізацію економіки та її поступ до європейської фінансової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біленко Ю.І. Формування капіталу, прямі іноземні інвестиції та економічне зростання української економіки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 21(1). С. 19-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_21%281%29_5. (дата звернення 27.03.2025).
2. Іноземцева Є. О. Генези гендерно чутливого інвестування у міжнародному русі капіталу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2021. Вип. 44. С. 18-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2021_44_5. (дата звернення 27.03.2025).
3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 29.03.2025).
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII – ВР (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>. (дата звернення 29.03.2025).
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. 959-XII – ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>. (дата звернення 29.03.2025).
6. Rosenberg Jerry M.. The Essential Dictionary of Investing and Finance: Fully Up-to-Date; Clear, Concise Definitions, An Authoritative Reference with Over 7,500 Entries Paperback. Barnes & Noble. 2013. 480 с.
7. Економічна енциклопедія: У 3-х т. Т.1 / ред..кол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр “Академія”, 2010. 864 с.

8. Енциклопедія корпоративного управління (у трьох томах). Т. 2. / Наук. ред. д.е.н., проф. І. К. Бондар. К.: “Видавничий Дім “Корпорація”, 2016. 422 с.
9. Балануца О. Іноземний капітал у системі фінансової безпеки України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2019. Вип. 112. С. 36-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2009_112_16. (дата звернення 29.03.2025).
10. Білавич Ю. Ю., Стебляк Д. М. Іноземний капітал в банківській системі України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. Вип. 45. С. 15-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2022_45_5. (дата звернення 29.03.2025).
11. Владчин У.В. Іноземний капітал в банківській системі України. /Вісник Хмельницького національного університету. 2020. № 6. С.163-166.
12. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III ВР. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (дата звернення 30.03.2025).
13. Інформація про власників істотної участі у банках України. Національний банк України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=14756357. (дата звернення 30.03.2025).
14. Інформація про діючі представництва зарубіжних банків на території України. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=5153>. (дата звернення 30.03.2025).
15. Beck T, Degryse H, Haas R D, Horen N Van. When arm's length is too far: Relationship banking over the credit cycle. Journal of Financial Economics, 2018. Volume 127. P. 174-196.
16. Руцишин Н.М., Мединська Т. В., Вінявська В. В. Іноземний капітал у банківській системі України та його вплив на фінансову безпеку держави.

Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: Економічні науки. 2019. № 12(2). С. 94-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2019_12%282%29_14. (дата звернення 30.03.2025).

17. Foreign Bank Presence in Developing Countries 2010—2022: Data and Trends / Claessens S., Van Horen N., Gurcanlar T., Mercado J. / World Bank, United Kingdom's Department for International Development (DECRG trade and services project). 2022. 150 p.

18. Giannetti M. «Lending by Example»: Direct and Indirect Effects of Foreign Banks in Emerging Markets / Giannetti M., Ongena S. / CEPR. 2019.

19. Micco A. Bank Ownership and Performance. Does Politics Matter? / Micco A., Panizza U., Yanez M. //Journal of Banking and Finance. 2017.Vol. 31.p.219-241.

20. Vo Thi N. A. Does the Entry Mode of Foreign Banks Matter for Bank Efficiency? Evidence from the Czech Republic, Hungary, and Poland / Vo Thi N. A., Vencappa D. William Davidson Institute Working Paper, July 2021. № 925.

21. Гірченко Т.Д., Стороженко О.О., Шейко О.П. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку банків іноземних банківських груп в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. URL: <http://globalnational.in.ua/issue-16-2017/24-vipusk-16-kviten-2017-r/2999-girchenko-t-dstorozhenko-o-o-shejko-o-p-analiz-suchasnogo-stanu-ta-perspektivirozvitkubankiv-inozemnikh-bankivskikh-grup-v-ukrajin>.

22. Банківська енциклопедія] / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. К.: Знання, 2011. 504 с.

23. Glossary / BIS international banking statistics. Bank for International Settlements. URL: http://www.bis.org/statistics/bankstatsguide_glossary.pdf (Дата звернення: 31.03.2025).

24. Uche C. Bank Share Capital Regulation in Nigeria. Journal of International Banking Law. London: Sweet&Maaxwell, 2018. Vol.13. Issue I. P 30-34

25. Yeyati E.L. Concentration and Foreign Penetration in latin American Banking Sectors: Impact on Competition and Risk/E. Yeyati, A. Micco// Inter-American Development Bank Working Paper, 2013. №499.
26. Білавич Ю. Ю. Стебляк Д. М. Іноземний капітал в банківській системі України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. Вип. 45. С. 15-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2022_45_5. (дата звернення 01.04.2025).
27. Булюк В. В. Теоретичні аспекти ризиків присутності іноземного капіталу у банківській системі України. Вісник Херсонського національного технічного університету .2020. № 2. С. 69-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtu_2020_2_10. (дата звернення 01.04.2025).
28. Гой Ю. Ю., Теребух М. І. Діяльність банків з іноземним капіталом в Україні. Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність: матеріали І Міжнар. наук. конф., Вінниця, 19 лист. 2021 р. Вінниця, 2021. Т. 1. С. 42–44.
29. Приказюк Н., Сацюк М. Банки з іноземним капіталом в Україні: суперечності та перспективи розвитку. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 1. Частина 1. С. 183–191. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.01.183>.
30. Руцишин Н. М., Мединська Т. В., Вінявська В. В. Іноземний капітал у банківській системі України та його вплив на фінансову безпеку держави. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: Економічні науки. 2019. № 12(2). С. 94-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2019_12%282%29_14. (дата звернення 02.04.2025).
31. Табенська Ю. В. Іноземний капітал в банківському секторі України. Інтелект XXI. 2018. № 3. С. 126-128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2018_3_28. (дата звернення 05.04.2025).

32. Сороківська З. К. Оцінка впливу іноземного капіталу на банківський сектор України. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 4. С. 167-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_4_39. (дата звернення 05.04.2025).
33. Дятлова Ю. В. Банківський сектор в умовах конкуренції з іноземним капіталом: систематизація досвіду країн і тенденції. Економічний простір. 2018. № 140. С. 5-13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2018_140_3. (дата звернення 05.04.2025).
34. Щербатих Д. В. Позитивні і негативні фактори впливу іноземного капіталу на банківський сектор України. Вісник Черкаського університету. Серія : Економічні науки. 2017. Вип. 4(2). С. 101-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuE_2017_4%282%29_18. (дата звернення 02.04.2025).
35. Татар М. С. Вплив іноземного капіталу на банківську систему України в умовах глобалізації. Часопис економічних реформ. 2019. № 3. С. 66-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Cher_2019_3_11. (дата звернення 05.04.2025).
36. Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання : монографія / Р. В. Корнилюк, І. Б. Івасів, О. М. Диба. К. : КНЕУ, 2012. 234 с. .ISBN 978–966–483–587–6.
37. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a revised Framework. Foreign banks in emerging market economies: changing players, changing issues // BIS Quarterly Review, December 2020. P. 49–81.
38. Про Національний банк Закон України № 679 від 20.05.1999 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>. (дата звернення 06.04.2025).
39. Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, затверджене постановою Правління НБУ № 375 від 31.08.2001 р. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 07.04.2025).
40. Положення «Про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів». Затверджено постановою правління НБУ № 306

від 08.09.2011 р. // Офіційний вісник України від 07.11.2011. № 84. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 07.04.2025).

41. Кулик І. Банки з іноземним капіталом: рейтингування та роль у забезпеченні сталого розвитку фінансового сектору України. Вісник АПСВТ. 2018. №3. С.36-50.

42. Другов О.О. Трансформація іноземного капіталу в банківському секторі України. Вісник університету банківської справи. 2017. № 2 (29). С.14-20. URL: <https://www.ser.net.ua/index.php/SER/article/view/85/89>.

43. Деревацька М.Р., Пайтра Н.Г. Іноземний капітал в банківській системі України: сучасна проблематика та механізми регулювання. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.12. С.245-251.

44. Белінська Я., Жаліло .. Щодо впливу зростання присутності іноземного капіталу на банківську систему України: аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень України. URL: <http://old.niss.gov.ua/monitor/Juli2019/01.htm>. (дата звернення 10.04.2025).

45. Костогриз В., Беззубенко Ю. Іноземний капітал в банківській системі України: сучасна проблематика. Фінансовий простір. 2021. № 2 (6). С. 91–98.

46. Тихий О.Г. Оцінка діяльності іноземних банків в Україні. Економіка та суспільство. 2023. Випуск 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-55>.

47. Жаліло Я. А., Молдован О. О., Белінська Я. В., Медведкіна С. О. та ін. Іноземний банківський капітал в Україні: співвідношення вигод та ризиків. Аналітична доповідь. Офіційний сайт НІСД. URL: <http://www.niss.gov.ua>. (дата звернення 20.04.2025).

48. Розинский І.О. Іноземні банки в Європейських країнах. Економічний простір. 2021. № 3. С. 43-57.

49. European Central Bank. Report on EU Banking Structure, 2023. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/pubbydate/html/index.en.html?name_of_publication=Press%20release. (дата звернення 30.04.2025).

50. Офіційний сайт НБУ. Статистика. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
51. Статистика зовнішнього сектору України за методологією 6-го видання «Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції». URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>. (дата звернення 30.04.2025).
52. Гайдуцький А. Залучення іноземного капіталу: кейс воєнного часу. Економічний простір. 2023. №3. С.30-41. DOI: 10.31617/3.2023(128)03.
53. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. Innovation and Sustainability. 2023. № 1. С. 164–175. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.164.175>.
54. Гужва І. Як убезпечити інвестиції під час війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/23/697382>. (дата звернення: 30.04.2025).
55. Миненко Л. М. Діяльність іноземних банківських груп в Україні: ключові тенденції та ризики. Науковий вісник Ужгородського національного університету – Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2023. Вип. 13. Ч. 2. С.26-30.
56. Гірченко Т.Д., Стороженко О.О., Шейко О.П. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку банків іноземних банківських груп в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. URL: : <http://globalnational.in.ua/issue-16-2023/24-vipusk-16-kviten-2023-r/2999-girchenko-t-dstorozhenko-o-o-shejko-o-p-analiz-suchasnogo-stanu-ta-perspektivi-rozvitkubankiv-inozemnikh-bankivskikh-grup-v-ukrajin>.
57. Геєць В. Іноземний капітал у банківській системі України. URL: https://dt.ua/ECONOMICS/inozemniy_kapital_u_bankivskiy_sistemi_ukrayini.html. (дата звернення 01.05.2025).
58. Козьмук Н. І., Гірняк В.В., Семеген Н.П., Дреббот Н.П., Другова В.Т. Ризики експансії іноземного капіталу на вітчизняний фінансовий ринок. Marketing and Management of Innovations. 2019. Вип. № 3 (30). С. 361-370.

59. Портал даних Світового банку. URL: <https://data.worldbank.org/indicator?tab=all>. (дата звернення 20.04.2025).
60. Тихий О.Г. Оцінка діяльності іноземних банків в Україні. Економіка та суспільство. 2023. Вип. № 5 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-55>